

Analiza ESG izvještaja u Europskoj uniji s posebnim osvrtom na Hrvatsku

Janko, Tomislav

Master's thesis / Diplomski rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Economics and Business / Sveučilište u Zagrebu, Ekonomski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:148:872553>

Rights / Prava: [Attribution-NonCommercial-ShareAlike 3.0 Unported/Imenovanje-Nekomercijalno-Dijeli pod istim uvjetima 3.0](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-25**

Repository / Repozitorij:

[REPEFZG - Digital Repository - Faculty of Economics & Business Zagreb](#)

Sveučilište u Zagrebu

Ekonomski fakultet

Integrirani preddiplomski i diplomski sveučilišni studij

Poslovna ekonomija – Analiza i poslovno planiranje

**ANALIZA ESG IZVJEŠTAJA U EUROPSKOJ UNIJI S
POSEBNIM OSVRTOM NA
HRVATSKU**

Diplomski rad

Tomislav Janko

Zagreb, rujan 2024.

Sveučilište u Zagrebu

Ekonomski fakultet

Integrirani preddiplomski i diplomski sveučilišni studij

Poslovna ekonomija – Analiza i poslovno planiranje

**ANALIZA ESG IZVJEŠTAJA U EUROPSKOJ UNIJI S
POSEBNIM OSVRTOM NA
HRVATSKU**

**ANALYSIS OF ESG REPORTS IN THE EUROPEAN UNION
WITH SPECIAL REFERENCE TO
CROATIA**

Diplomski rad

Student: Tomislav Janko

JMBAG: 0067565471

Mentor: prof. dr. sc. Vlatka Bilas

Zagreb, rujan 2024.

SADRŽAJ

1. UVOD	1
1.1. Predmet i cilj rada	1
1.2. Izvori podataka i metode prikupljanja podataka	1
1.3. Sadržaj i struktura rada	2
2. KONCEPT ESG IZVJEŠTAJA	3
2.1. Definicija ESG kriterija	3
2.2. Razvoj i evolucija ESG izvještaja	5
2.2.1. Ključni događaji i razvoj ESG izvještaja	5
2.2.2. ESG kao rastući pokret	7
2.3. Značajnost ESG izvještaja za dionike	9
2.3.1. Uloga dionika u poslovanju poduzeća	9
2.3.2. ESG izvještaji u investicijskim strategijama.....	10
2.3.3. Važnost ESG ocjena poduzeća u percepciji rizika za investitore i vjerovnike	13
3. IMPLEMENTACIJA ESG IZVJEŠTAJA U EUROPSKOJ UNIJI	15
3.1. Europski okvir za ESG standardizaciju	15
3.1.1. Politika Europske unije u području okoliša	15
3.1.2. Usporedba Direktive 2014/95/EU i Direktive (EU) 2022/2464	17
3.1.3. Strategije Europske unije za zaštitu okoliša i održivi razvoj	19
3.2. Izazovi u implementaciji ESG-a na europskoj razini	20
3.2.1. Izazovi u implementaciji ESG-a i predložena rješenja	20
3.2.2. Koristi nefinancijskog izvještavanja	23
3.2.3. Kritika ESG-a i nefinancijskog izvještavanja	25
3.3. Primjeri dobrih praksi u europskim poduzećima	27
3.3.1. Društvena odgovornost u hrvatskim poduzećima	28
3.3.2. Ulaganje u zaposlenike u grčkim poduzećima.....	29
3.3.3. Transparentnost i izvještavanje u poljskim poduzećima.....	30
3.3.4. Integracija održivosti u poslovne strategije na primjeru austrijskih poduzeća	31
4. PROMICANJE ODRŽIVOSTI U HRVATSKOM GOSPODARSTVU	33
4.1. Nacionalni pristup održivosti poslovanja	33
4.1.1. Uloga Hrvatske gospodarske komore u promicanju održivosti u Hrvatskoj	33

4.1.2. ESG rejting.....	35
4.2. Izazovi i prilike za hrvatska poduzeća.....	38
4.3. Održivost kao poticaj za povoljnije kreditne uvjete.....	40
4.3.1. Povezanost stava Europe o održivom bankarenju s Hrvatskom	40
4.3.2. Uloga Hrvatske banke za obnovu i razvoj u promicanju održivosti	43
4.3.3. Utjecaj Ujedinjenih naroda na poslovne prakse Hrvatske banke za obnovu i razvoj ...	45
5. ZAKLJUČAK.....	46
POPIS LITERATURE.....	48
POPIS SLIKA	53
POPIS TABLICA	54
ŽIVOTOPIS.....	55

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da je diplomski rad isključivo rezultat mog vlastitog rada koji se temelji na mojim istraživanjima i oslanja se na objavljenu literaturu, a što pokazuju korištene bilješke i bibliografija.

Izjavljujem da nijedan dio rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz necitiranog izvora te da nijedan dio rada ne krši bilo čija autorska prava.

Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za bilo koji drugi rad u bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili obrazovnoj ustanovi.

(vlastoručni potpis studenta)

(mjesto i datum)

STATEMENT ON THE ACADEMIC INTEGRITY

I hereby declare and confirm by my signature that the final thesis is the sole result of my own work based on my research and relies on the published literature, as shown in the listed notes and bibliography.

I declare that no part of the thesis has been written in an unauthorized manner, i.e., it is not transcribed from the non-cited work, and that no part of the thesis infringes any of the copyrights.

I also declare that no part of the thesis has been used for any other work in any other higher education, scientific or educational institution.

(personal signature of the student)

(place and date)

SAŽETAK

Ovaj rad istražuje ESG izvještavanje, s posebnim naglaskom na primjenu u Europskoj uniji i Hrvatskoj. ESG obuhvaća okolišne, društvene i upravljačke čimbenike koji postaju ključni za dionike i investitore. Rad analizira razvoj ESG kriterija i ključne događaje koji su oblikovali ovu praksu te njihov doprinos održivom poslovanju. Posebna pažnja posvećena je zakonodavnim promjenama u Europskoj uniji, uključujući direktive iz 2014. i 2022. godine koje definiraju pravni okvir za ESG izvještavanje. Istražuju se koristi i izazovi povezani s implementacijom nefinancijskog izvještavanja te se prikazuju primjeri dobrih praksi u europskim poduzećima. Fokus je na ulogama ESG izvještavanja u postizanju održivosti. Rad također analizira održivost u hrvatskom gospodarstvu, ulogu Hrvatske gospodarske komore i drugih institucija u promicanju održivih praksi te izazove i prilike za hrvatska poduzeća. Posebno se razmatra utjecaj investicijskih programa Hrvatske banke za obnovu i razvoj te Ujedinjenih naroda na poslovne strategije. Zaključak pruža pregled ključnih nalaza i preporuke za daljnji razvoj ESG praksi, usmjerene prema organizacijama, poduzećima, investitorima i akademskoj zajednici.

Ključne riječi: nefinancijsko izvještavanje, ESG izvještaji, društveno odgovorno poslovanje

SUMMARY

This paper explores ESG reporting, with a particular focus on its application in the European Union and Croatia. ESG encompasses environmental, social, and governance factors that are becoming crucial for stakeholders and investors. The paper analyzes the development of ESG criteria and key events that have shaped this practice, as well as their contribution to sustainable business practices. Special attention is given to legislative changes in the European Union, including the directives from 2014 and 2022, which define the legal framework for ESG reporting. The benefits and challenges associated with the implementation of non-financial reporting are examined, and examples of good practices in European companies are highlighted. The focus is on the role of ESG reporting in achieving sustainability. The paper also analyzes sustainability in the Croatian economy, the role of the Croatian Chamber of Commerce and other institutions in promoting sustainable practices, and the challenges and opportunities for Croatian companies. Particular consideration is given to the impact of investment programs by the Croatian Bank for Reconstruction and Development and the United Nations on business strategies. The conclusion provides an overview of the key findings and recommendations for the further development of ESG practices, aimed at organizations, companies, investors, and the academic community.

Keywords: non-financial reporting, ESG reports, corporate social responsibility

1. UVOD

1.1. Predmet i cilj rada

Predmet ovog rada je analiza ESG izvještavanja, s posebnim fokusom na njegovu važnost i implementaciju u kontekstu Europske unije i Hrvatske. Rad istražuje kako ESG izvještavanje doprinosi boljem razumijevanju okolišnih, društvenih i upravljačkih čimbenika te kako ovi čimbenici utječu na investicijske strategije i poslovne prakse.

Prvi cilj rada je razjasniti koncept i značaj ESG izvještavanja, odnosno objasniti osnovne komponente ESG-a te kako one utječu na donošenje odluka kod dionika i investitora. Drugi je cilj analizirati pravni okvir i politike Europske unije. Nastoje se ispitati promjene u zakonodavstvu vezane uz ESG izvještavanje te identificirati izazove i prilike koji proizlaze iz tih promjena. Treći cilj odnosi se na ocjenu hrvatskih institucija i poduzeća. Drugim riječima, rad želi istražiti kako hrvatske institucije, poput Hrvatske gospodarske komore i Hrvatske banke za obnovu i razvoj, podržavaju održivost te kako ESG izvještavanje utječe na hrvatska poduzeća i njihov razvoj. Konačno, rad ima za cilj pružiti cjelovit pregled trenutne situacije, kao i smjernice za budući razvoj i unapređenje praksi ESG izvještavanja.

1.2. Izvori podataka i metode prikupljanja podataka

U ovom diplomskom radu korišteni su raznoliki izvori podataka te metodologija analize postojeće literature i pisanih izvora koji uključuju znanstvene članke i istraživanja, stručne knjige s područja ekonomije, službene publikacije državnih tijela i aktualne Direktive Europske unije.

Analiziran je niz znanstvenih članaka i istraživanja koji su proučavali relevantne teme iz područja društveno odgovornog poslovanja i održivosti. Ova istraživanja pružaju vrijedne teorijske i empirijske uvide koji pomažu u razumijevanju složenih pitanja u vezi s nefinancijskim izvještavanjem i ESG komponentama. Također su korištene knjige s područja ekonomije kako bi se produbilo razumijevanje ključnih koncepata i teorija. Dodatno, primijenjeno je akademsko znanje stečeno tijekom studija na fakultetu, kao i praktično iskustvo stečeno u profesionalnom radu autora. Sve navedeno omogućava sagledavanje teme iz različitih perspektiva i donošenje relevantnih zaključaka.

1.3. Sadržaj i struktura rada

Rad je podijeljen u pet poglavlja. Uvodni dio daje pregled samog rada te navodi njegove ciljeve i objašnjava metodologiju izrade. Slijedi objašnjenje koncepta ESG izvještaja gdje se definiraju ESG kriteriji te sam razvoj i evolucija ESG izvještaja uz pregled ključnih događaja. Razmatra se značajnost okolišnih, društvenih i upravljačkih čimbenika za dionike, posebice u kontekstu investicijskih strategija.

Treća cjelina bavi se implementacijom ESG izvještaja u Europskoj uniji. Istražuje se politika Europske unije u području okoliša te se prati napredak usporedbom Direktive iz 2014. i 2022. godine, uz objašnjenje strategija Europske unije za zaštitu okoliša i održivi razvoj. Komentiraju se izazovi u implementaciji ESG izvještaja, a predlažu se i potencijalna rješenja. Uz istraživanje brojnih koristi ovog tipa nefinancijskog izvještavanja, navedene su i kritike, a poglavlje je zaokruženo prikazom dobrih praksi u europskim poduzećima.

Četvrto poglavlje odnosi se na održivost u hrvatskom gospodarstvu. Raspravlja se o ulozi Hrvatske gospodarske komore u promicanju održivosti u Hrvatskoj, kao i o izazovima i prilikama za hrvatska poduzeća koja proizlaze iz implementacije ESG izvještavanja. Cjelina završava objašnjenjem aktualnog investicijskog programa Hrvatske banke za obnovu i razvoj te utjecaja Ujedinjenih naroda na njihove poslovne prakse.

Rad završava zaključkom gdje se daje pregled ključnih ideja i informacija koje ovaj rad pruža zainteresiranim stranama, kao što su razne organizacije i poduzeća, investitori te akademska zajednica.

2. KONCEPT ESG IZVJEŠTAJA

2.1. Definicija ESG kriterija

Financijski sektor prolazi kroz duboku transformaciju pod utjecajem rastuće svijesti o važnosti okolišnih, društvenih i upravljačkih (eng. *Environmental, Social, and Governance*) čimbenika za dugoročni uspjeh poduzeća. Ulagачi sve manje usmjeravaju pažnju na kratkoročne prinose, a sve više na ulaganja koja odražavaju njihove vrijednosti i doprinose održivom razvoju. Ovaj pomak u fokusu rezultirao je ubrzanim rastom ESG ulaganja koja integriraju ekološke, društvene i upravljačke kriterije u proces donošenja investicijskih odluka. ESG ulaganje teži identificiranju poduzeća koja pokazuju financijsku stabilnost uz odgovorno i održivo poslovanje (Boffo & Patalano, 2020). U Tablici 1 detaljnije su objašnjene komponente ESG nefinancijskog izvještavanja prema istim autorima.

Tablica 1 Komponente ESG nefinancijskog izvještavanja

OKOLIŠ	Ovaj stup procjenjuje kako poduzeće djeluje u skladu s okolišnim standardima. Uključuje analizu strategija za ublažavanje klimatskih promjena, efikasno korištenje resursa, razinu zagađenja i prakse upravljanja otpadom. Ulagачi detaljno procjenjuju ugljični otisak organizacije, potrošnju vode i posvećenost korištenju obnovljivih izvora energije.
DRUŠTVENI ASPEKT	Ovaj stup analizira odnose društva sa zaposlenicima, dionicima i širom zajednicom. Posebna pažnja posvećena je radnim praksama, inicijativama za raznolikost i inkluziju, sigurnosti na radnom mjestu te angažmanu u lokalnoj zajednici. Ulagачi ispituju ankete o zadovoljstvu zaposlenika, izvještaje o raznolikosti te sudjelovanje u društvenim inicijativama.
UPRAVLJANJE	Ovaj stup bavi se procjenom vodstva i upravljačkih praksi organizacije. Ključna područja interesa uključuju sastav odbora, naknade za izvršne direktore, transparentnost u izvještavanju i strategije za upravljanje rizicima. Ulagачi analiziraju neovisnost odbora, strukture plaća izvršnih direktora te mjere protiv korupcije i neetičkih praksi.

Izvor: Boffo i Patalano (2020)

Prema istraživanju Turjaka i Kristeka (2023), izvještavanje o okolišnim, društvenim i upravljačkim (ESG) faktorima postalo je nezaobilazni aspekt tržišne kapitalizacije organizacija. ESG ocjene pružaju investitorima uvid u održivost poslovanja, sposobnost upravljanja rizicima i dugoročnu stabilnost organizacija. Više ESG ocjene poboljšavaju percepciju investitora, privlače širu bazu ulagača i mogu značajno utjecati na tržišnu kapitalizaciju organizacija. ESG izvještavanje također doprinosi učinkovitom upravljanju rizicima, boljem pristupu kapitalu, dugoročnoj održivosti te usklađenosti s promjenjivim regulatornim zahtjevima. Organizacije koje prioritziraju ESG izvještavanje i integriraju održivost u svoje poslovne strategije bolje su pozicionirane za iskorištavanje prilika, smanjenje rizika i postizanje dugoročnog uspjeha u dinamičnom poslovnom okruženju. Prihvatanje ESG izvještavanja nije samo odgovorna poslovna praksa, nego i sredstvo za poticanje financijske izvedbe i stvaranje vrijednosti za sve uključene dionike.

ESG ocjene donose brojne prednosti za organizacije, investitore i društvo, nastavlja Turjak i Kristek (2023). Organizacije mogu koristiti ESG ocjene za demonstraciju svoje posvećenosti održivosti, etičkom korporativnom ponašanju i pozitivnom društvenom učinku, što pomaže u izgradnji povjerenja s različitim dionicima, uključujući kupce, radnike, zajednice i regulatore. Time se poboljšava reputacija i vrijednost brenda organizacija. Više ESG ocjene omogućuju organizacijama da pokažu svoju sposobnost stvaranja dugoročne vrijednosti, što smanjuje troškove kapitala i poboljšava pristup financiranju.

ESG ocjene omogućuju organizacijama prepoznavanje i upravljanje rizicima povezanim s okolišnim, društvenim i upravljačkim pitanjima, kao što su klimatske promjene, nedostatak resursa, upravljanje lancem opskrbe i radne prakse. Ove ocjene pomažu organizacijama da povećaju svoju otpornost i smanje negativne učinke na financije, pravni status i reputaciju razvijanjem planova za ublažavanje rizika kroz kontinuirano praćenje i reagiranje. Uz to, Turjak i Kristek (2023) objašnjavaju da postizanjem viših ESG ocjena, organizacije mogu istaknuti svoje održive prakse, etičke lance opskrbe i pozitivne društvene učinke, čime se razlikuju od konkurenata. Kupci koji su osjetljivi na okolišna i društvena pitanja mogu biti privučeni organizacijama s višim ESG ocjenama, što povećava tržišni udio i potiče lojalnost kupaca. Osim toga, organizacije s visokim ESG ocjenama mogu privući i zadržati vrhunske talente, pružajući im konkurentsku prednost na tržištu rada.

Nadalje, ESG ocjene potiču organizacije na donošenje dugoročnih odluka koje integriraju financijske i okolišne aspekte. Time se organizacijama otvaraju nove poslovne prilike, potiču inovacije i grade dugoročne vrijednosti, pridonoseći razvoju održivijeg gospodarstva. Također, ESG ocjene pomažu organizacijama u ispunjavanju promjenjivih regulatornih standarda za održivost i etičko poslovanje. Kroz ove ocjene, organizacije mogu smanjiti pravne rizike, održavati dobar status kod regulatora, izbjegavati potencijalne kazne i štetu reputaciji te biti u skladu s regulatornim promjenama i zahtjevima za izvještavanje.

Zaključno, podrška međunarodnim ciljevima održivosti, kao što su Ciljevi održivog razvoja UN-a, također je olakšana višim ESG ocjenama. Organizacije mogu pokazati svoj doprinos održivom razvoju i pozitivnim društvenim rezultatima, objavljujući svoje napore u rješavanju okolišnih problema, promicanju socijalne uključenosti i unapređenju standarda upravljanja.

2.2. Razvoj i evolucija ESG izvještaja

2.2.1. Ključni događaji i razvoj ESG izvještaja

Današnje korporacije i poslovni subjekti, zajedno s njihovim menadžerima, posluju unutar strukture koja potiče još iz 19. stoljeća. U to vrijeme, prirodni resursi činili su se neiscrpima, a svijest o njihovim ograničenjima bila je nepostojeća, za razliku od današnje situacije. Također, znanje zaposlenika i njihova sposobnost za inovacije nisu bili ključni faktori konkurentnosti kao što su danas. U tom periodu, vlasništvo se prenosilo generacijama, što je potpuno različito od današnje prakse gdje je vlasništvo nad dionicama uglavnom pasivno i rascjepkano, a trgovanje dionicama odvija se u djelićima sekunde. Od 19. stoljeća, kada su znanstvenici počeli istraživati socijalnu odgovornost poslovnog sektora, pa do sredine 20. stoljeća, kada je Milton Friedman iznio svoju poznatu tvrdnju "Business of business is business", mnogi teoretičari bavili su se istraživanjem uloge poduzeća u društvu (Matešić, Pavlović, & Bartoluci, 2015). Od buđenja svijesti do danas, potpisane su i usvojene brojne deklaracije i ugovori. U nastavku su izdvojeni ključni događaji u oblikovanju politike zaštite okoliša prema Europskom parlamentu (n.d.).

Od međunarodnih deklaracija, važnije su spomenute u nastavku.

- ✓ Prva Konferencija Ujedinjenih naroda o ljudskom okolišu održana je 1972. godine u Stockholmu. Na ovoj konferenciji, pitanja okoliša postala su glavna tema međunarodnih

rasprava. Usvojena su načela dobrog upravljanja okolišem, kao i Stockholmska deklaracija i Akcijski plan za ljudski okoliš.

- ✓ Godine 1992. Rio de Janeiro bio je domaćin Konferencije Ujedinjenih naroda o okolišu i razvoju. Ova konferencija rezultirala je usvajanjem važnih dokumenata kao što su Agenda 21, Deklaracija iz Rija o okolišu i razvoju, Okvirna konvencija Ujedinjenih naroda o promjeni klime (UNFCCC) i Konvencija o biološkoj raznolikosti.

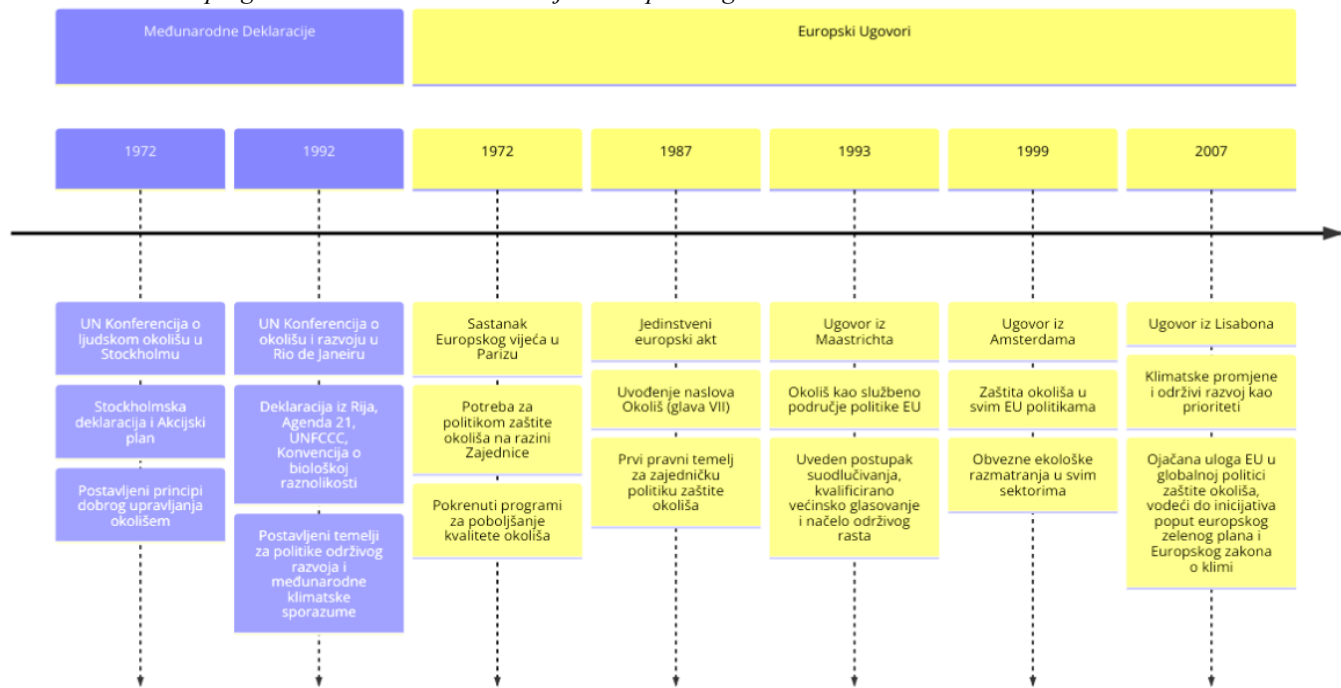
U kontekstu razvoja politike zaštite okoliša u Europskoj uniji, ističu se sljedeći događaji:

- ✓ Pariz, 1972. – Početak ekološke politike na razini zajednice – Na sastanku Europskog vijeća u Parizu 1972. godine, istaknuta je potreba za uspostavljanjem politike zaštite okoliša koja bi pratila gospodarski razvoj. Vijeće je pozvalo na pokretanje programa usmjerenih na očuvanje i poboljšanje kvalitete okoliša, te borbu protiv onečišćenja.
- ✓ Jedinstveni europski akt, 1987. – Prva pravna osnova za zajedničku politiku zaštite okoliša – Jedinstvenim europskim aktom uveden je novi naslov, "Okoliš" (glava VII.), koji je pružio prvu pravnu osnovu za zajedničku politiku zaštite okoliša. Ciljevi akta uključivali su očuvanje kvalitete okoliša, zaštitu ljudskog zdravlja i racionalno korištenje prirodnih resursa. Kasnije revizije Ugovora dodatno su učvrstile predanost Zajednice zaštiti okoliša i pojačale ulogu Europskog parlamenta u njenom razvoju.
- ✓ Ugovor iz Maastrichta, 1993. – Službeno područje politike Europske unije – Ugovorom iz Maastrichta okoliš je postao službeno područje politike Europske unije (glava XVI.). Uveden je postupak suodlučivanja i sustav glasovanja kvalificiranom većinom u Vijeću kao opće pravilo. Također, Ugovor je pozvao države članice da procijene svoj učinak na okoliš i da poštuju načelo održivog rasta.
- ✓ Ugovor iz Amsterdama, 1999. – Integracija zaštite okoliša u sve sektorske politike – Člankom 3.c Ugovora iz Amsterdama uvedena je obveza da zaštita okoliša postane sastavni dio svih sektorskih politika Europske unije, s ciljem promicanja održivog razvoja.
- ✓ Ugovor iz Lisabona, 2007. – Klimatske promjene i održivi razvoj kao prioriteti – Ugovorom iz Lisabona klimatske promjene i održivi razvoj postali su prioritetna pitanja. Uniji je dodijeljena pravna osobnost za sklapanje međunarodnih ugovora, čime je ojačana

njena uloga kao ključnog aktera na globalnoj sceni zaštite okoliša. Ovaj napredak utro je put za ključne inicijative kao što su europski zeleni plan i Europski zakon o klimi.

Slika 1 daje kronološki pregled ključnih događaja u kreiranju politike zaštite okoliša u svijetu i u Europi, prikazujući međunarodno potpisane deklaracije i europske ugovore.

Slika 1 Kronološki pregled međunarodnih deklaracija i europskih ugovora

Izvor: Europski parlament (n.d.)

2.2.2. ESG kao rastući pokret

U suvremenom poslovnom okruženju, organizacije širom svijeta i njihovi dionici sve više prepoznaju važnost društveno odgovornog ponašanja i njegove brojne prednosti. Društvena odgovornost nastoji doprinijeti održivom razvoju, što podrazumijeva očuvanje zdravih ekosustava, promicanje društvene ravnopravnosti i implementaciju dobrog upravljanja. Izvedba organizacije u kontekstu društvenih i ekoloških aspekata postala je iznimno značajna za ocjenjivanje njezine ukupne uspješnosti i sposobnosti za dugoročno operativno funkcioniranje. Ovaj pomak u percepciji odražava rastuću svijest o nužnosti održavanja zdravih ekosustava, društvene jednakosti i transparentnog upravljanja (International Organisation for Standardisation, 2010).

Organizacije se sada suočavaju s intenzivnijim nadzorom svojih različitih dionika. Percepcija i stvarnost njihove izvedbe u području društvene odgovornosti mogu imati snažan utjecaj na konkurentsku prednost, ugled te sposobnost privlačenja i zadržavanja radnika, kupaca i korisnika. Dobra izvedba na ovom području također može pozitivno utjecati na moral, predanost i produktivnost zaposlenika, kao i na percepciju investitora, vlasnika, donatora, sponzora i financijske zajednice. Osim toga, odnosi s poslovnim partnerima, vladama, medijima, dobavljačima, kupcima i lokalnom zajednicom također ovise o društveno odgovornom ponašanju organizacije. Ovaj pristup naglašava da dugoročni uspjeh svake organizacije ovisi o zdravlju globalnih ekosustava, te da održivo poslovanje nije samo etički ispravno, nego i strateški korisno (International Organisation for Standardisation, 2010).

Prema Boffu i Patalanu (2020), ESG ulaganje bilježi značajan rast posljednjih godina, prelazeći iz nišnog područja u mainstream praksu. Ključni pokazatelji koji podupiru ovu tvrdnju su povećana potražnja investitora, rast ESG fondova, focus korporacija na ESG te razvoj politika i regulacija.

Sve veći broj investitora, uključujući institucionalne i individualne, integrira ESG čimbenike u svoje investicijske odluke. Ova povećana potražnja proizlazi iz etičkih razmatranja, ali i uvjerenja da su organizacije koje uzimaju u obzir ESG čimbenike bolje pripremljene za dugoročni uspjeh. Investitori prepoznaju da održivo poslovanje može smanjiti rizike i otvoriti nove prilike za rast.

Broj i veličina fondova usmjerenih na ESG znatno su porasli na globalnoj razini. Ova šira dostupnost investicijskih opcija omogućuje ulagačima lakše uključivanje ESG razmatranja u svoje portfelje. Fondovi koji se fokusiraju na ESG kriterije privlače više kapitala, što dodatno potiče razvoj tržišta održivih ulaganja.

Sve veći broj organizacija prepoznaje važnost ESG čimbenika i aktivno radi na poboljšanju svoje ESG izvedbe. Ove inicijative nisu samo usmjerene na privlačenje ulagača, nego i na učinkovito upravljanje rizicima te unapređenje ugleda. Korporacije koje integriraju ESG principe u svoje poslovanje često uživaju veće povjerenje dionika i bolje poslovne rezultate.

Vlade i regulatorna tijela širom svijeta uvode politike i regulative koje potiču i standardiziraju ESG izvještavanje. Ove mjere poboljšavaju transparentnost i usporedivost ESG podataka,

olakšavajući investitorima donošenje informiranih odluka. Standardizacija izvještavanja također doprinosi smanjenju "greenwashinga" i osigurava da su ESG tvrdnje vjerodostojne i provjerljive.

2.3. Značajnost ESG izvještaja za dionike

2.3.1. Uloga dionika u poslovanju poduzeća

Prema Matešiću, Pavloviću i Bartoluciju (2015), dionici su pojedinci ili grupe koje mogu imati direktan ili indirektan utjecaj na poslovne aktivnosti poduzeća, kao i oni na koje poslovne aktivnosti poduzeća mogu utjecati. Prema definiciji Freemana (1984.), dionik je svaka grupa ili pojedinac koji može utjecati na ostvarenje ciljeva poduzeća ili na koje ti ciljevi mogu imati utjecaj.

Dionici se obično klasificiraju kao primarni i sekundarni, i to na temelju njihove povezanosti i ovisnosti o poduzeću. Primarni dionici uključuju zaposlenike, dioničare i dobavljače jer su izravno povezani s poslovanjem poduzeća. Sekundarni dionici obuhvaćaju širu socijalnu zajednicu, uključujući lokalnu zajednicu, nevladine organizacije, državne institucije, akademske ustanove i druge zainteresirane strane (Matešić, Pavlović, & Bartoluci, 2015).

Iako su interesi sekundarnih dionika često niže na listi prioriteta, menadžeri su sve više svjesni važnosti zadovoljavanja potreba ove kompleksne skupine zainteresiranih strana. Dok su dioničari i dalje prioritarna skupina, pritisak društva u obliku regulative, normi, vrijednosti i etičkih standarda igra značajnu ulogu u oblikovanju ponašanja poduzeća. Iz tog razloga, menadžeri moraju balansirati između različitih interesa kako bi osigurali održivost i uspjeh poduzeća (Matešić, Pavlović, & Bartoluci, 2015).

Matešić, Pavlović, & Bartoluci (2015) objašnjavaju da, iako nijedno poduzeće nije osnovano s namjerom nanošenja štete, jasno je da aktivnosti poduzeća često mogu imati negativne posljedice koje obično proizlaze iz poslovnih procesa koji se provode radi postizanja određenih ciljeva. S obzirom na složenost današnjeg poslovnog okruženja, važno je u procesu donošenja odluka uzeti u obzir interese svih dionika, kako pojedinaca tako i grupa. Transparentnost i otvoreni dijalog o izvedbi, prioritetima i budućim planovima ključni su za održavanje dugoročnih odnosa i smanjenje mogućih štetnih utjecaja poslovanja.

Matešić, Pavlović, & Bartoluci (2015) doalze do zaključka da je jedan od ključnih načina za postizanje dvosmjerne komunikacije s dionicima izvještavanje o nefinancijskim učincima, odnosno o održivosti. Takvo izvještavanje omogućava poduzećima da transparentno prikažu svoj utjecaj na društvo i okoliš. Još jedan važan aspekt je multisektorski dijalog koji se temelji na uvažavanju potreba svih ključnih sektora. Kroz zajedničko smišljanje rješenja koja donose dobrobit svim uključenim stranama, poduzeća mogu minimalizirati potencijalne negativne učinke svojih aktivnosti.

Prema Boffu i Patalanu (2020), uspjeh ESG ulaganja oslanja se na suradnju između različitih dionika. Radom zajedno, ovi dionici mogu osigurati da ESG ulaganje postane uobičajena praksa, potičući pozitivne okolišne i društvene promjene dok istovremeno donosi održive financijske povrate. Tablica 2 prikazuje vrste dionika i njihov utjecaj na organizacije u poslovnom svijetu prema istim autorima.

Tablica 2 Vrste dionika

DIONICI	OBJAŠNJENJE
Investitori	Zahtijevajući transparentnost i držeći organizacije odgovornima, investitori mogu potaknuti pozitivne promjene.
Upravitelji imovinom	Razvoj stručnosti i odgovorna integracija ESG čimbenika ključni su za upravitelje imovinom.
Poduzeća	Poboljšanje ESG izvedbe i transparentnog izvještavanja potiče povjerenje i privlači održivi investicijski kapital.
Vlade i regulatori	Stvaranje jasnih okvira i promicanje standardizacije može stvoriti robusniji i pouzdaniji ESG ekosustav.

Izvor: Boffo i Patalano (2020)

2.3.2. ESG izvještaji u investicijskim strategijama

Knjiga "*Principles of Sustainable Finance*" od Schoenmakera i Schramadea (2019) objašnjava kako ESG čimbenici postaju ključni za dugoročne investicijske strategije. Autori ističu da tradicionalni modeli financiranja, koji su fokusirani isključivo na financijsku dobit, zanemaruju važne rizike i prilike povezane s održivošću. Uvođenje ESG kriterija u investicijske strategije omogućuje bolje upravljanje rizicima, kao što su klimatske promjene, ekološki problemi i

društveni utjecaji. Dugoročno gledano, održive investicije mogu generirati stabilnije prinose, jer se poduzeća koja integriraju ESG čimbenike često bolje prilagođavaju promjenama u regulaciji i tržištu. Knjiga također naglašava važnost usklađivanja interesa dionika i promicanja održivog rasta kao temeljnih elemenata za uspješne investicijske strategije u budućnosti. ESG čimbenici, prema autorima, nisu samo dodatak postojećim investicijama, nego postaju integralni dio donošenja investicijskih odluka za dugoročnu održivost i profitabilnost.

ESG ulaganje nudi raznolik alat za uključivanje okolišnih, društvenih i upravljačkih čimbenika u investicijske strategije. Korištenjem ovih različitih pristupa, ulagači mogu prilagoditi svoju ESG investicijsku strategiju kako bi se uskladila s njihovim vrijednostima i dugoročnim financijskim ciljevima. U nastavku se pobliže objašnjavaju investicijski pristupi i strategije (Boffo & Patalano, 2020).

a) **Isključujuće pretraživanje:** Ovaj pristup uključuje izgradnju portfelja koji isključuje poduzeća na temelju unaprijed definiranih ESG kriterija. Ovi kriteriji mogu varirati ovisno o vrijednostima i prioritetima ulagača.

- **Okolišno isključenje:** Ulagač zabrinut zbog klimatskih promjena mogao bi isključiti poduzeća koja se značajno oslanjaju na fosilna goriva, poput elektrana na ugljen ili poduzeća za istraživanje nafte. Na primjer, ulagač bi mogao isključiti poduzeća poput ExxonMobil zbog njihovih kontinuiranih ulaganja u fosilna goriva.
- **Društveno isključenje:** Ulagač zabrinut zbog radnih praksi mogao bi isključiti poduzeća s poviješću kršenja sigurnosti na radnom mjestu ili loših radnih uvjeta u njihovim dobavnim lancima. Na primjer, ulagač bi mogao isključiti trgovačkog lanca odjeće poznatog po nabavi odjevnih predmeta iz tvornica s dokumentiranim zloupotrebama radne snage.

b) **Integracija:** Ovaj pristup ne isključuje poduzeća izravno, nego integrira ESG čimbenike zajedno s tradicionalnim financijskim metrikama poput profitabilnosti i potencijala rasta tijekom procesa analize ulaganja. Ovo omogućuje ulagačima da identificiraju poduzeća koja su dobro pozicionirana za dugoročni uspjeh zbog svojih odgovornih praksi.

- **Okolišna integracija:** Ulagač bi mogao uzeti u obzir ugljični otisak poduzeća, potrošnju vode i ulaganja u obnovljive izvore energije prilikom procjene njezinih dugoročnih izgleda. Na primjer, ulagač koji analizira proizvođača automobila mogao

bi uzeti u obzir njihov napredak u razvoju tehnologije električnih vozila zajedno s njihovim prodajnim rezultatima i tržišnim udjelom.

- **Društvena integracija:** Ulagač bi mogao procijeniti ankete o zadovoljstvu zaposlenika, inicijative za raznolikost i uključenost te uključenost u društvene uzroke uz financijsku izvedbu. Na primjer, ulagač koji analizira tehnološko poduzeće mogao bi uzeti u obzir njezinu predanost rodnoj ravnopravnosti u radnoj snazi uz inovacije proizvoda i tržišni doseg.
- **Upravljačka integracija:** Ulagač bi mogao ispitati strukturu naknada za izvršne direktore, sastav odbora i transparentnost u izvještavanju zajedno s financijskim zdravljem društva. Na primjer, ulagač bi mogao uzeti u obzir povijest društva u vezi s okolišnim kaznama ili računovodstvenim skandalima prilikom procjene njezinih upravljačkih praksi.

c) **Ulaganje s utjecajem:** Ovaj pristup daje prednost pozitivnom društvenom i okolišnom utjecaju uz financijske povrate. Ulagачi ulažu kapital u poduzeća ili fondove posvećene rješavanju specifičnih okolišnih ili društvenih izazova.

- **Čista energija:** Ulagač bi mogao uložiti u fond fokusiran na društva koja se bave obnovljivim izvorima energije, poput proizvođača solarne ili vjetroelektrične energije, s ciljem doprinosa čišćoj energetskej budućnosti uz traženje povrata na ulaganje.
- **Održiva poljoprivreda:** Ulagač bi mogao uložiti u poduzeće koje razvija održive poljoprivredne prakse ili alternativne izvore proteina, s ciljem rješavanja problema sigurnosti hrane i okolišnog utjecaja tradicionalne poljoprivrede.
- **Mikrofinanciranje:** Ulagač bi mogao uložiti u fond koji osigurava mikrokredite poduzetnicima u zemljama u razvoju, s ciljem promicanja financijske uključenosti i ekonomskog razvoja.

d) **Angažman:** Ovaj pristup nadilazi jednostavnu kupnju ili prodaju dionica. Ulagачi aktivno surađuju s društvima na njihovoj ESG izvedbi, potičući ih na poboljšanje praksi.

- **Sastanci dioničara:** Ulagачi mogu koristiti sastanke dioničara za postavljanje pitanja o okolišnim praksama, radnim standardima ili politikama korporativnog upravljanja.
- **Glasanje putem punomoćnika:** Ulagачi mogu koristiti svoja prava glasanja za utjecanje na odluke poduzeća. Na primjer, mogu glasati protiv pretjeranih paketa naknada za izvršne direktore ili u korist rezolucija o održivosti okoliša.

- **Suradnja s nevladinim organizacijama:** Ulagači mogu surađivati s okolišnim ili društvenim nevladinim organizacijama kako bi potaknuli pozitivne promjene unutar određenih industrija.

2.3.3. Važnost ESG ocjena poduzeća u percepciji rizika za investitore i vjerovnike

Promjena metodologije ESG rejting agencije može značajno utjecati na kamatne marže koje poduzeća plaćaju na svoje zajmove. Kada se ESG ocjena poduzeća smanji, investitori postaju oprezniji i traže veću kamatnu stopu kao naknadu za veći percipirani rizik. To dovodi do privremenog povećanja kamatnih marži za oko 10%, objašnjavaju Fabisik, Schäfer i Steffenu (2022).

Ovaj efekt posebno je izražen kod manjih i finansijski slabijih poduzeća koja nemaju toliko resursa za upravljanje rizicima. Nasuprot tome, mlađa poduzeća nisu toliko pogođena. Poduzeća koja imaju veći fokus na ESG faktore često su strože kažnjena kada im se smanje ocjene, što pokazuje koliko investitori pridaju važnost ovim kriterijima. Smanjenje ESG ocjena javnih poduzeća može negativno utjecati na privatna poduzeća u istoj industriji, nastavlja Fabisik, Schäfer i Steffenu (2022). Investitori koriste informacije o lošijim ESG ocjenama javnih poduzeća kako bi procijenili rizik za slična privatna poduzeća, što dovodi do povećanja kamatnih marži i za njih.

Dakle, promjene u ESG ocjenama mogu značajno povećati troškove zajmova za poduzeća. Dobre ESG prakse postaju sve važnije jer pomažu poduzećima privući investitore, smanjiti troškove financiranja i upravljati rizicima. Na taj način, poduzeća koja ozbiljno pristupaju ESG kriterijima mogu dugoročno postići veću finansijsku stabilnost i uspjeh.

Istraživanje Fabisika, Schäfera i Steffena (2022) pokazuje stvarne finansijske posljedice promjena u ESG ocjenama i naglašava potrebu da poduzeća integriraju održive prakse u svoje poslovanje kako bi ostala konkurentna na tržištu i privukla povoljne uvjete financiranja.

Studija Chena, Songa & Gaoa (2023) proučavala je mnogo podataka (više od 24.000 opažanja) i otkrila da poduzeća koja se bolje ponašaju prema okolišu, društvu i u upravljanju (ESG) također

bolje financijski posluju. Ovo je posebno točno za velika poduzeća, dok za mala poduzeća taj utjecaj nije tako značajan. Također, poduzeća koja imaju visoki rizik, ali dobre ESG ocjene, bolje financijski posluju nego ona s niskim rizikom. Dakle, poduzeća koja se trude biti odgovornija prema okolišu, društvu i imaju kvalitetno upravljanje, imaju bolje financijske rezultate. Ova studija pokazuje koliko je važno da poduzeća vode brigu o održivosti i odgovornosti.

Prema Becchetti, Cucinelli, Ielasiju i Rossoliniju (2023), medijska pokrivenost lošeg korporativnog ponašanja utječe na percepciju rizika investitora, što povećava troškove vlasničkog kapitala za poduzeća. Postoji pozitivna veza između reputacijskog rizika poduzeća i njegovih troškova kapitala, stoga je praćenje tog rizika važno za investitore. Gubitak reputacije dolazi kada poduzeća ne zadovolje očekivanja dionika, što rezultira višim troškovima kapitala, posebno za poduzeća s lošom ESG reputacijom. Međutim, ovaj odnos nije linearan. Kod poduzeća s visokim ESG ocjenama, porast reputacijskog rizika (mjenog RepRisk indikatorom) ima značajniji utjecaj na troškove kapitala. Dakle, dobra ESG praksa može smanjiti troškove kapitala, dok ih loša reputacija može značajno povećati.

3. IMPLEMENTACIJA ESG IZVJEŠTAJA U EUROPSKOJ UNIJI

3.1. Europski okvir za ESG standardizaciju

3.1.1. Politika Europske unije u području okoliša

Prema Franc i Bilas (2016), Europska unija prepoznata je kao globalni lider u financiranju održivog razvoja, s posebnim naglaskom na postizanje klimatskih ciljeva. Kroz inicijative poput *European Green Deal*, Europska unija aktivno ulaže u zelenu tranziciju, s krajnjim ciljem postizanja klimatske neutralnosti do 2050. godine. Mobilizacija resursa dolazi putem različitih instrumenata, uključujući europski proračun, razvojne banke poput Europske investicijske banke (EIB), te privatne investicije poticane programima kao što su *NextGenerationEU* i *InvestEU*. Ova kombinacija javnog i privatnog financiranja ključna je za poticanje održivih projekata.

Pritom je od posebne važnosti angažiranje privatnog sektora jer javna sredstva sama po sebi nisu dovoljna za pokrivanje svih potreba. Inovativni financijski instrumenti, poput zelenih i održivih obveznica, omogućuju privlačenje privatnog kapitala, dok javno-privatna partnerstva stvaraju dodatne prilike za suradnju. Kako bi se privatne investitore privuklo u projekte koji se smatraju rizičnijima, Europska unija primjenjuje mehanizme za smanjenje rizika, što dodatno potiče ulaganja u održivi razvoj.

Na međunarodnoj razini, Europska unija pruža značajnu financijsku i tehničku pomoć zemljama u razvoju, podržavajući tako provedbu *Agende 2030* i ciljeva održivog razvoja (SDGs). Ova pomoć naglašava važnost globalne suradnje, ne samo unutar Europske unije, nego i u partnerstvu s međunarodnim organizacijama poput Ujedinjenih naroda i Svjetske banke. Kroz ove globalne inicijative, Europska unija pokazuje svoju predanost rješavanju problema održivog razvoja na svjetskoj razini.

Uz to, Europska unija aktivno razvija standarde za zelene obveznice i održivu taksonomiju, čime osigurava veću transparentnost i odgovornost u investiranju u zelene projekte. Uspostavljeni su mehanizmi za praćenje napretka u ostvarivanju ciljeva održivog razvoja, što omogućava bolju raspodjelu resursa i praćenje rezultata ulaganja.

Međutim, unatoč ovim ambicioznim naporima, Europska unija suočava se s nizom izazova u provedbi svojih ciljeva. Regulatorne prepreke mogu usporiti brzu provedbu financiranja održivih projekata, dok financijski jaz između potrebnih ulaganja i dostupnih resursa ostaje značajan problem. Iako je Europska unija osigurala znatna sredstva, još uvijek postoji potreba za dodatnim financijskim ulaganjima kako bi se u potpunosti ostvarili ciljevi održivog razvoja.

Dakle, Europska unija igra ključnu ulogu u globalnim naporima za financiranje održivog razvoja, koristeći različite financijske instrumente i politike kako bi postigla klimatsku neutralnost i ciljeve održivog razvoja. Unatoč izazovima, Europska unija nastavlja poticati inovacije i suradnju na međunarodnoj razini, vodeći put prema održivijoj budućnosti.

Komisija od 1973. godine donosi višegodišnje planove za zaštitu okoliša. U svibnju 2022. stupio je na snagu Osmi program djelovanja za okoliš koji usmjerava politiku Europske unije do 2030. godine. Cilj je osigurati dobrobit za sve unutar granica mogućnosti našeg planeta do 2050. godine (Europski parlament, n.d.).

Novi program podržava ciljeve europskog zelenog plana, uključujući šest glavnih prioriteta:

1. Smanjenje emisija stakleničkih plinova do 2030. i postizanje klimatske neutralnosti do 2050.
2. Jačanje otpornosti na klimatske promjene i prilagodba istima.
3. Promicanje gospodarskog rasta koji ne šteti okolišu i prelazak na kružno gospodarstvo.
4. Postizanje nulte stope onečišćenja zraka, vode i tla te zaštita zdravlja ljudi.
5. Očuvanje i obnova bioraznolikosti te prirodnog kapitala, uključujući šume, vode i ekosustave.
6. Smanjenje negativnih utjecaja proizvodnje i potrošnje na okoliš, posebno u energetici, industriji, građevini, mobilnosti i prehrambenom sustavu.

Politika Europske unije za zaštitu okoliša temelji se na četiri ključna načela prema Europskom parlamentu (n.d.) koja zajedno osiguravaju da politika Europske unije za zaštitu okoliša djeluje preventivno, odgovorno i učinkovito, štiteći okoliš i javno zdravlje.

Prvo načelo je predostrožnost. Ako postoji mogućnost da neka akcija ili politika može nanijeti štetu okolišu ili javnom zdravlju, a postoji znanstvena nesigurnost oko njihovih učinaka, ta akcija

ili politika ne bi trebala biti započeta dok se ne prikupe dodatni dokazi. Cilj je spriječiti potencijalne štete prije nego što se uopće dogode.

Drugo načelo je prevencija. Fokus je na sprječavanju štete prije nego što se dogodi, umjesto reagiranja nakon što je šteta već nastala. Preventivne mjere su ključne kako bi se predvidjele i izbjegle negativne posljedice po okoliš.

Treće načelo je uklanjanje zagađenja na izvoru. Ako je šteta već nastala, zagađivači su obvezni poduzeti mjere kako bi otklonili štetu izravno na mjestu gdje je nastala. Ovo načelo osigurava da se šteta odmah rješava kako bi se spriječilo daljnje širenje.

Četvrto načelo je "zagađivač plaća". Ako je došlo do štete, zagađivači su odgovorni za poduzimanje mjera za otklanjanje štete i snositi troškove sanacije. Ovo načelo je sastavni dio Direktive o odgovornosti za okoliš, koja ima za cilj spriječiti ili otkloniti štetu nanесenu zaštićenim vrstama, prirodnim staništima, vodi i tlu.

3.1.2. Usporedba Direktive 2014/95/EU i Direktive (EU) 2022/2464

U nastavku rada uspoređuju se Direktiva 2014/95/EU i Direktiva (EU) 2022/2464 kako bi se analizirale promjene i poboljšanja u regulativi vezanoj uz objavljivanje nefinancijskih informacija i korporativnu održivost. Ova usporedba omogućuje razumijevanje kako nove direktive odražavaju suvremene zahtjeve za transparentnošću i odgovornim poslovanjem unutar Europske unije. Usporedba je napravljena prema Eur-Lexu (2022) i Službenom listu Europske unije (2014), a prikazana je u Tablici 3.

Tablica 3 Usporedba Direktive 2014/95/EU i Direktive 2022/2464/EU

PREDMET USPOREDBE	DIREKTIVA 2014/95/EU	DIREKTIVA 2022/2464/EU
Opseg primjene	Primarno se odnosi na velika poduzeća koja su izlistana na burzama, s manje detaljnim zahtjevima.	Obuhvaća veći broj poduzeća, uključujući neizlistana velika poduzeća i multinacionalne kompanije sa sjedištem izvan Europske unije, što povećava ukupnu transparentnost i odgovornost.
Dvostruka materijalnost	Fokusira se na utjecaj poslovanja na okoliš i društvo, bez naglaska na	Uvodi takozvani koncept dvostruke materijalnosti, zahtijevajući i

	povratni utjecaj održivosti na poslovanje.	propisujući izvještavanje kako poslovanje utječe na održivost i kako održivost utječe na poslovne rezultate, čime se omogućava cjelovitija procjena rizika i prilika.
Standardizacija i digitalizacija	Manje standardizirana izvješća, što otežava usporedbu među poduzećima.	Uvodi standarde za izvještavanje o održivosti (ESRS) i zahtijeva digitalni xHTML format za izvješća, što poboljšava usporedivost i dostupnost podataka.
Eksterno verificiranje	Nefinancijska izvješća nisu obavezno verificirana od strane trećih strana.	Sva izvješća moraju biti eksterno verificirana od strane ovlaštenih revizora, čime se povećava vjerodostojnost podataka.
Zahtjevi za izvještavanje	Fokusira se na osnovne informacije o održivosti.	Proširuje opseg izvještavanja tako što uključuje informacije o poslovnoj etici, kao i korporativnoj kulturi, upravljanju rizicima i prilikama te ulozi upravljačkih tijela, čime se osigurava dublji uvid u održivost poduzeća.

Izvor: Eur-Lex (2022) i Službeni list Europske unije (2014)

Stefano (2022) zaključuje kako je Direktiva (EU) 2022/2464 naprednija i bolja od Direktive 2014/95/EU jer obuhvaća širi spektar poduzeća, uvodi koncept dvostruke materijalnosti, standardizira i digitalizira izvještavanje, zahtijeva eksternu verifikaciju te pruža sveobuhvatnije i detaljnije informacije. Ovi poboljšani standardi omogućuju bolje razumijevanje utjecaja poduzeća na okoliš i društvo te kako održivost utječe na poslovanje, čime se potiče odgovornije i održivije poslovanje unutar Europske unije.

3.1.3. Strategije Europske unije za zaštitu okoliša i održivi razvoj

Europska unija kontinuirano razvija i unapređuje svoje politike zaštite okoliša i održivog razvoja kako bi odgovorila na globalne ekološke izazove. Europski parlament (n.d.) daje uvid u ključne strategije i inicijative Europske unije usmjerene na očuvanje okoliša, bioraznolikosti, održivih prehrambenih sustava te međunarodne suradnje u području zaštite okoliša.

- a) **Održivi razvoj:** Europska unija je 2001. godine predstavila svoju prvu strategiju održivog razvoja, uključujući zaštitu okoliša kao sastavni dio Lisabonske strategije. Kao odgovor na UN-ov Program održivog razvoja do 2030., Europska komisija je 2016. godine objavila dokument koji detaljno opisuje načine integracije ciljeva održivog razvoja u politike Europske unije. Godine 2019. predstavljen je dokument „Prema održivoj Europi do 2030.” koji uključuje tri scenarija za promicanje tih ciljeva. Europski parlament je podržao scenarij koji predviđa jasne podciljeve i mehanizme za praćenje napretka do 2030. godine.
- b) **Bioraznolikost:** Europska unija je 2011. godine usvojila strategiju za očuvanje bioraznolikosti do 2020. godine, a 2020. godine predstavila novu strategiju koja se proteže do 2030. godine. Glavni cilj ove strategije je zaštita prirode i zaustavljanje degradacije ekosustava. U veljači 2024. godine, Europski parlament je podržao Akt o obnovi prirode koji predviđa oporavak 20% kopnenih i morskih područja Europske unije do 2030. godine, s ciljem obnove svih ekosustava kojima je potreban oporavak do 2050. godine.
- c) **Prehrambeni sustavi:** U okviru europskog zelenog plana, Europska komisija je 2020. godine predstavila strategiju "od polja do stola". Ova strategija ima za cilj transformirati prehrambene sustave kako bi postali pravedni, zdravi i ekološki održivi. Europski parlament je podržao ovu strategiju u listopadu 2021. godine, naglašavajući važnost održivih praksi u poljoprivredi i prehrambenoj industriji.
- d) **Međunarodna suradnja u području okoliša:** Europska unija igra ključnu ulogu u međunarodnim pregovorima o okolišu i aktivno sudjeluje u mnogim globalnim sporazumima, uključujući Program održivog razvoja do 2030., Pariški sporazum o klimatskim promjenama i Konvenciju o međunarodnoj trgovini ugroženim vrstama divlje

faune i flore (CITES). Cilj ovih napora je zaštita prirode, očuvanje bioraznolikosti i borba protiv nezakonite trgovine divljim životinjama.

- e) **Procjena utjecaja na okoliš i sudjelovanje javnosti:** Projekti koji mogu imati značajan utjecaj na okoliš, kao što su izgradnja autoputa ili zračne luke, podliježu detaljnoj procjeni utjecaja na okoliš (EIA). Slično tome, javni planovi i programi prolaze stratešku procjenu okoliša (SEA). Javnost ima pravo sudjelovati u procesu donošenja odluka, pristupiti informacijama o okolišu i, ako je potrebno, tražiti pravdu.
- f) **Primjena, provedba i nadzor:** Učinkovitost politika zaštite okoliša Europske unije ovisi o njihovoj dosljednoj primjeni na svim razinama. Nedostatna primjena ostaje veliki problem, te države članice moraju osigurati učinkovite sankcije za kršenje zakona o zaštiti okoliša. Mreža IMPEL pomaže u provedbi zakonodavstva kroz razmjenu ideja i najboljih praksi. Europska agencija za okoliš pruža podršku u razvoju i provedbi politika te informira javnost. Program Copernicus i Europski registar ispuštanja i prijenosa onečišćujućih tvari omogućuju otvoreni pristup ključnim podacima o okolišu.

3.2. Izazovi u implementaciji ESG-a na europskoj razini

3.2.1. Izazovi u implementaciji ESG-a i predložena rješenja

U nastavku rada analiziraju se izazovi u implementaciji ESG-a na europskoj razini prema "Akcijskom planu o financiranju održivog rasta" Europske komisije (2018). Definiraju se ključne prepreke i predlažu se potencijalna rješenja za njihovo prevladavanje.

a) Standardizacija i usklađivanje

- **Izazov:** Različiti nacionalni sustavi klasifikacije okolišno održivih aktivnosti predstavljaju veliki izazov za usporedbu ulaganja preko granica unutar EU. Nacionalni kriteriji se često razlikuju, što povećava troškove za poduzeća koja žele privući prekogranična ulaganja. Ove razlike mogu destimulirati pristup tržištima kapitala za održiva ulaganja i otežati poduzećima da pokažu svoju usklađenost s održivim praksama.
- **Rješenje:** Uvođenje jedinstvenog EU klasifikacijskog sustava za održive aktivnosti, poznatog kao taksonomija, pomoći će u usklađivanju kriterija na razini cijele Unije. Ovaj sustav omogućit će usporedivost ekonomskih aktivnosti na temelju jedinstvenih kriterija, što će olakšati prekogranično financiranje projekata održivosti. Time će se omogućiti

transparentnije i dosljednije prepoznavanje održivih ulaganja, povećavajući povjerenje investitora.

b) Transparentnost i povjerenje ulagatelja

- **Izazov:** Nedostatak transparentnosti i standardizacije u izvještavanju o održivosti može smanjiti povjerenje ulagatelja. Ako ulagatelji ne mogu lako razumjeti i usporediti kako financijski proizvodi doprinose okolišnim ciljevima, mogu se osjećati nesigurno u vezi s ulaganjima. Ova nesigurnost može dovesti do smanjenog interesa za ulaganja u održive proizvode.
- **Rješenje:** Uvođenje oznaka EU za zelene financijske proizvode koje omogućuju ulagateljima da jednostavno prepoznaju ulaganja koja su u skladu sa zelenim mjerilima i mjerilima niskih emisija ugljika. Osim toga, pojašnjenje obveza upravitelja imovinom i institucionalnih ulagača u vezi s objavljivanjem informacija o održivosti pomoći će u povećanju transparentnosti i povjerenja.

c) Uključivanje održivosti u financijske odluke

- **Izazov:** Integracija klimatskih, okolišnih i socijalnih aspekata u investicijske odluke može biti složena i zahtijevati dodatne resurse i edukaciju. Mnogim financijskim institucijama i poduzećima nedostaje potrebna ekspertiza za pravilno uključivanje ovih aspekata u svoje procese odlučivanja.
- **Rješenje:** Poticanje osiguravajućih i investicijskih društava da savjetuju klijente na temelju njihovih preferencija u pogledu održivosti te postrožavanje zahtjeva za objavljivanje informacija o održivosti. Ovo će pomoći financijskim institucijama da bolje razumiju i integriraju održivost u svoje investicijske odluke, što će dovesti do boljih rezultata i za investitore i za društvo.

d) Preusmjeravanje kapitala

- **Izazov:** Postizanje ciljeva Europske unije za smanjenje emisija stakleničkih plinova i održivi rast zahtijeva značajna dodatna ulaganja. Procjenjuje se da je potrebno oko 180 milijardi EUR dodatnih ulaganja godišnje do 2030. godine kako bi se ostvarili ciljevi dogovoreni u Pariškom sporazumu. Prikupljanje tih sredstava predstavlja veliki izazov, posebno u kontekstu ograničenih javnih sredstava.

- **Rješenje:** Povećanje uloge privatnog sektora u financiranju održivih projekata kroz pružanje jasnih i pouzdanih informacija o održivosti ulaganja. Kroz jačanje povjerenja investitora i osiguravanje transparentnosti, privatni kapital može biti usmjeren prema održivim ulaganjima. Ovaj pristup zahtijeva koordinirane napore na europskoj razini kako bi se osiguralo dovoljno sredstava za postizanje ciljeva održivog razvoja.

e) **Borba protiv "greenwashinga"**

- **Izazov:** Manipulativni zeleni marketing, poznat kao "greenwashing", predstavlja ozbiljan problem jer poduzeća mogu nepošteno predstavljati svoje proizvode kao ekološki prihvatljive iako ne ispunjavaju osnovne ekološke standarde. Ova praksa narušava povjerenje ulagatelja i može dovesti do nepoštenih konkurentskih prednosti za one koji se lažno predstavljaju kao održivi.
- **Rješenje:** Postavljanje strožih kriterija i zahtjeva za označavanje ekološki održivih financijskih proizvoda kako bi se osiguralo da su proizvodi doista ekološki prihvatljivi. Time će se spriječiti "greenwashing" i povećati povjerenje ulagatelja u održive proizvode. Uvođenjem jasnih i dosljednih kriterija za ekološku održivost, investitori će moći bolje prepoznati i vrednovati istinski održiva ulaganja. Ovo će također pomoći u stvaranju ravnopravnijih uvjeta za poduzeća koja istinski ulažu u održivost, eliminirajući nepoštenih prednosti za one koji manipuliraju svojim zelenim imidžom bez stvarnih ekoloških doprinosa.

Nadalje, jačanjem regulatornog okvira i osiguravanjem strogih provjera, moguće je dodatno smanjiti rizik od "greenwashinga". Nacionalna i europska tijela trebaju surađivati kako bi se uspostavio dosljedan sustav nadzora i provjere usklađenosti s održivim standardima. Transparentnost u izvještavanju i obveza eksternog verificiranja informacija o održivosti također će igrati ključnu ulogu u ovoj borbi, omogućujući investitorima i javnosti da imaju povjerenje u objavljene informacije i stvarne ekološke učinke proizvoda i usluga (Europska komisija, 2018).

Izvješće Europskog revizorskog suda (2021) problematiku implementacije ESG-a na europskoj razini sumiralo je na sljedeći način. Jedan od glavnih izazova svakako je nedostatak jedinstvenih kriterija za održive aktivnosti među državama članicama, što otežava prekogranična ulaganja i povećava troškove za poduzeća. Nedostatak transparentnosti u izvještavanju smanjuje povjerenje

ulagatelja, dok manipulativni zeleni marketing (*greenwashing*) dodatno narušava povjerenje u održive proizvode. Financijske institucije trebaju više uključivati klimatske i društvene aspekte u svoje investicijske odluke, što zahtijeva dodatne resurse i edukaciju. Potrebno je značajno povećanje privatnih ulaganja kako bi se postigli ciljevi održivog razvoja do 2030. godine. Konačno, stroži kriteriji i regulatorni okviri ključni su za sprječavanje “*greenwashinga*“ i povećanje povjerenja ulagatelja u istinski održiva ulaganja.

3.2.2. Koristi nefinancijskog izvještavanja

Osim što se mogu definirati razni izazovi prilikom implementacije ESG izvještavanja, postoje i brojne koristi nefinancijskog izvještavanja koje su u svojem radu objasnili Maas i Vermeulen (2019). Ove koristi ukazuju na ključnu ulogu nefinancijskog izvještavanja u promicanju održivog poslovanja i povećanju vrijednosti za sve dionike, a prikazane su u Tablici 4.

Tablica 4 Koristi nefinancijskog izvještavanja

KORIST	OBJAŠNENJE
Poboljšana transparentnost i odgovornost	Nefinancijsko izvještavanje povećava transparentnost o društvenim i okolišnim utjecajima poduzeća, što povećava njihovu odgovornost prema dionicima.
Strateško upravljanje održivošću	Poduzeća su potaknuta da integriraju održivost u svoje poslovne strategije, što vodi ka dugoročnom uspjehu i otpornosti.
Povećan pritisak dionika	Dionici, uključujući investitore, zahtijevaju veću transparentnost i održivost, što potiče poduzeća da se usklade s ovim očekivanjima.
Bolje upravljanje resursima	Nefinancijsko izvještavanje omogućava poduzećima da bolje upravljaju svojim resursima, smanjuju operativne rizike i povećavaju učinkovitost.
Jačanje povjerenja investitora	Povećana transparentnost i usklađenost s održivim praksama poboljšavaju povjerenje

	investitora, što može rezultirati boljim financijskim uvjetima za poduzeća.

Izvor: Maas i Vermeulen (2019)

Integracija ESG čimbenika u poslovanje postaje sve važnija za dugoročni uspjeh poduzeća, a rad *"Foundations of ESG Investing: How ESG Affects Equity Valuation, Risk, and Performance"* od Giese, Leeja, Melasa, Nagyja i Nishikawe (2019) jasno pokazuje zašto. Autori naglašavaju da poduzeća koja uspješno integriraju ESG čimbenike smanjuju rizike povezane s ekološkim i društvenim izazovima, čime povećavaju stabilnost i otpornost. U poslovnom kontekstu, to znači da su takva poduzeća bolje pripremljena za suočavanje s regulatornim promjenama, reputacijskim rizicima i promjenama u potrošačkim preferencijama. Osim smanjenja rizika, ova poduzeća privlače više dugoročnih investitora jer visoke ESG ocjene signaliziraju bolje upravljanje i održivu poslovnu praksu. Rad također pokazuje da poduzeća koja se fokusiraju na ESG imaju tendenciju ostvarivati bolje financijske performanse, što dodatno potvrđuje da integracija ESG čimbenika nije samo etički ispravna, već i financijski korisna. U konačnici, ESG čimbenici povećavaju vrijednost dionica i smanjuju volatilnost, čineći ih ključnim elementom u modernim poslovnim strategijama za dugoročni rast i uspjeh.

Nadalje, rad *"The Impact of Corporate Sustainability on Organizational Processes and Performance"* od Ecclesa, Ioannoua i Serafeima (2014) istražuje kako korporativna održivost utječe na interne procese i performanse organizacija. Autori uspoređuju kompanije koje su rano usvojile održive prakse s onima koje to nisu učinile, pokazujući da kompanije s jakim fokusom na održivost imaju bolje organizacijske procese, uključujući veću transparentnost i odgovornost. Ove kompanije također pokazuju dugoročne financijske benefite, kao što su veći povrat na investicije i manji troškovi kapitala. Rad sugerira da integracija ESG faktora pomaže poduzećima da smanje operativne rizike i povećaju svoju reputaciju, što dugoročno dovodi do boljih rezultata. Autori zaključuju da održive kompanije imaju jaču konkurentsku prednost na tržištu zbog bolje prilagodbe promjenjivim tržišnim i regulatornim uvjetima.

Također, rad *"Corporate Sustainability: First Evidence on Materiality"* od Khana, Serafeima i Yoona (2016) istražuje kako različiti ESG faktori utječu na financijske rezultate poduzeća. Autori su otkrili da nije svaki ESG faktor jednako važan za svaku industriju. Oni su materijalne ESG

čimbenike, koji su ključni za određenu industriju, povezali s boljim financijskim rezultatima. Na primjer, kompanije koje se fokusiraju na važne ESG faktore, poput smanjenja emisije ugljika u energetske industriji, ostvaruju veće povrate i bolje rezultate. S druge strane, ulaganje u nematerijalne ESG čimbenike, koji nisu toliko bitni za uspjeh u toj industriji, nije značajno poboljšalo financijske performanse. Zaključak rada je da kompanije trebaju prepoznati koji su ESG čimbenici najvažniji za njihov sektor i usmjeriti napore na njih kako bi ostvarile dugoročne financijske koristi.

3.2.3. Kritika ESG-a i nefinancijskog izvještavanja

Kritike na račun ESG-a nisu nove. Kako je ESG postao općeprihvaćen i stekao podršku i zamah, tako je dosljedno nailazio i na sumnje i kritike. Glavni prigovori padaju u četiri glavne kategorije (McKinsey, 2022).

a) ESG nije poželjan jer odvlači pažnju

Jedan od najistaknutijih prigovora na ESG inicijative je da one ometaju primarnu svrhu poduzeća, koju kritičari definiraju kao maksimizaciju profita unutar zakonskih okvira, kako je to prije više od pola stoljeća izjavio Milton Friedman. U tom svjetlu, ESG se često percipira kao sekundarna aktivnost - marketinški trik ili strategija za privlačenje kupaca, investitora i zaposlenika s višim motivima. ESG se smatra dobrim za imidž brenda, ali ne i esencijalnim za poslovnu strategiju. Umjesto da bude integriran u srž poslovanja, ESG se povremeno koristi za poboljšanje ugleda. Na primjer, MSCI, pružatelj ESG rejtinga, otkrio je da je gotovo 60% "say on climate" glasova u 2021. godini bilo jednokratno, dok je manje od 25% tih glasova predviđeno za godišnje praćenje.

Dodatno, kritičari često optužuju ESG inicijative za "greenwashing," "purpose washing" ili "woke washing". Prema istraživanju Edelmana, skoro tri četvrtine institucionalnih investitora sumnja da će poduzeća ostvariti svoje ciljeve u području održivosti, ESG-a ili različitosti, jednakosti i inkluzije (DEI). Ove sumnje naglašavaju percepciju da su mnoge ESG inicijative više simbolične nego stvarne, što dodatno potiče skepticizam prema njihovoj učinkovitosti i iskrenosti.

b) ESG nije izvediv jer je suštinski previše težak

Druga kritika ESG-a odnosi se na izazov postizanja ravnoteže između tehničkih zahtjeva svakog od elemenata (E, S i G) i njihove implementacije na način koji zadovoljava različite dionike. Kod financijskog povrata cilj je jasan: maksimizirati vrijednost za korporaciju i njene dioničare. Međutim, kada je mandat širi i rješenja složenija, postizanje ravnoteže postaje znatno teže. Zadovoljavanje različitih dionika može zahtijevati kompromisne odluke koje su ponekad nemoguće. Na primjer, kako bi menadžeri trebali rasporediti dodatna sredstva namijenjena ESG-u? Trebaju li ih usmjeriti prema kupcima putem nižih cijena, zaposlenicima kroz veće beneficije i plaće, dobavljačima ili pak na pitanja zaštite okoliša, poput interne karbonske takse? Optimalan izbor nije uvijek očigledan, a čak i kada postoji, nije sigurno da bi poduzeće imalo jasan mandat od svojih dioničara da donese takvu odluku. Ova neizvjesnost dodatno komplicira integraciju ESG-a u korporativne strategije.

c) ESG nije mjerljiv, barem u praktičnom smislu

Treći prigovor na ESG inicijative je da njihovo mjerenje, posebno u obliku ESG ocjena, nije precizno. Dok se pojedinačne dimenzije E, S i G mogu procijeniti ako su dostupni potrebni i provjerljivi podaci, kritičari tvrde da zbirne ESG ocjene nemaju puno smisla. Ovaj problem dodatno pogoršavaju razlike u ponderiranju i metodologiji među različitim pružateljima ESG rejtinga i ocjena. Na primjer, dok su kreditne ocjene S&P-a i Moody's-a korelirane sa 99 posto, ESG ocjene šest najistaknutijih pružatelja koreliraju u prosjeku sa samo 54%, s rasponom od 38% do 71%.

Osim toga, organizacije poput *Global Reporting Initiative (GRI)* i *Sustainability Accounting Standards Board (SASB)* mjere iste pojave na različite načine; primjerice, GRI uzima u obzir obuku zaposlenika djelomično prema iznosima uloženim u obuku, dok SASB mjeri po satima obuke. Očekivano je stoga da će različiti pružatelji rejtinga i ocjena, s vlastitim analizama i ponderiranjima, davati različite ocjene. Nadalje, veliki investitori često koriste svoje vlasničke metodologije, koje uključuju različite ulaze, uključujući ESG ocjene, koje su usavršavali tijekom godina.

d) Čak i kada se ESG može mjeriti, nema značajne veze s financijskim učinkom

Četvrti prigovor na ESG jest da pozitivne korelacije s boljim poslovnim rezultatima, kada postoje, mogu biti objašnjene drugim čimbenicima i, u svakom slučaju, nisu nužno uzročne. Bilo

bi logički izazovno prihvatiti da ESG ocjene različitih pružatelja rejtinga, koje se razlikuju po metodologiji, ponderiranju metrika i industrijskim fokusima, mogu davati gotovo identične ocjene koje se savršeno poklapaju s poslovnim uspjehom poduzeća. Korelacije između ESG performansi i financijskih rezultata mogu se pripisati brojnim čimbenicima (npr. industrijskim trendovima) i podložne su promjenama. Nekoliko studija dovelo je u pitanje postojanje uzročne veze između ESG performansi i financijskih rezultata. Iako, prema nedavnoj metaanalizi, većina investicijskih fondova fokusiranih na ESG nadmašuje šire tržište, neki ESG fondovi ne uspijevaju postići očekivane rezultate, a čak i one kompanije i fondovi koji su nadmašili tržište mogu imati alternativna objašnjenja za svoj uspjeh. Na primjer, tehnološke kompanije i one s relativno malom imovinom često su tržišni lideri u ESG ocjenama zbog niskog ugljičnog otiska, što im osigurava više ESG ocjene.

Osim ovih prigovora, nedavni događaji i turbulentna tržišta doveli su do sumnje u primjenjivost ESG ocjena u trenutnom kontekstu. Povećana potreba za energetsom sigurnošću nakon invazije na Ukrajinu može kratkoročno dovesti do veće ekstrakcije i korištenja fosilnih goriva, a globalna suradnja potrebna za uredan prijelaz na neto nultu emisiju može biti ugrožena ratom i njegovim posljedicama. Također je vjerojatno da će strpljenje za "performativni ESG," koji se razlikuje od istinskog ESG-a, biti na izmaku. Istinski ESG je dosljedan promišljenoj, dobro razmotrenoj strategiji koja unapređuje svrhu i poslovni model poduzeća.

3.3. Primjeri dobrih praksi u europskim poduzećima

Na temelju izvora *"Corporate social responsibility and company performance – evidence from four EU countries"* koji su proveli Nidžara Osmanagić Bedenik i suradnici, možemo izvući detaljnije primjere dobrih praksi ESG-a iz četiri europske zemlje: Hrvatske, Grčke, Poljske i Austrije. U nastavku slijedi opširniji pregled dobrih praksi i njihovih utjecaja na poslovne performanse poduzeća.

Ovo istraživanje pokazuje da uspješna integracija ESG praksi može donijeti pozitivne rezultate za poduzeća, uključujući poboljšanu reputaciju, povećanu lojalnost kupaca i zaposlenika te bolje financijske rezultate. Primjeri iz ove četiri zemlje ukazuju na različite pristupe i inicijative koje poduzeća mogu primijeniti kako bi ostvarila koristi od ESG-a.

3.3.1. Društvena odgovornost u hrvatskim poduzećima

Tablica 5 prikazuje fokus hrvatskih poduzeća na društvenu odgovornost kroz različite inicijative usmjerene na poboljšanje kvalitete života u lokalnim zajednicama. Poduzeća u Hrvatskoj pokazuju visok stupanj predanosti društvenoj odgovornosti putem obrazovnih, zdravstvenih i poslovnih inicijativa.

Tablica 5 Inicijative društvene odgovornosti u hrvatskim poduzećima

Kategorija	Opis inicijative	Primjeri
Obrazovne inicijative	Suradnja poduzeća s lokalnim školama i sveučilištima radi poboljšanja obrazovnih mogućnosti.	Stipendije za učenike, donacije za opremu, razvoj obrazovnih programa usklađenih s potrebama tržišta rada
Zdravstvene inicijative	Financiranje zdravstvenih projekata, uključujući izgradnju ili opremanje bolnica i klinika, te organiziranje zdravstvenih kampanja za prevenciju bolesti.	Izgradnja/opremanje bolnica i klinika, zdravstvene kampanje za prevenciju bolesti
Podrška lokalnim poslovima	Ulaganje u lokalne poslovne inicijative, poticanje poduzetništva, podrška malim i srednjim poduzećima kroz mentorstvo i financijske potpore.	Poticanje poduzetništva, podrška malim i srednjim poduzećima, doprinosi gospodarskom rastu zajednice i stvaranju radnih mjesta

Izvor: Osmanagić Bedenik i suradnici (2013)

Poduzeća često surađuju s lokalnim školama i sveučilištima kako bi unaprijedila obrazovne mogućnosti. Ove suradnje uključuju dodjelu stipendija učenicima, donacije za obrazovnu opremu te razvoj programa koji su usklađeni s potrebama tržišta rada. Time se ne samo poboljšava kvaliteta obrazovanja, nego i povećava konkurentnost učenika na tržištu rada.

Financiranje zdravstvenih projekata je još jedan važan aspekt društvene odgovornosti. Poduzeća ulažu u izgradnju i opremanje bolnica i klinika te organiziraju kampanje za prevenciju bolesti. Ove aktivnosti značajno poboljšavaju zdravstvene usluge i doprinose boljoj zdravstvenoj zaštiti u lokalnim zajednicama, jačajući povjerenje i lojalnost stanovništva prema tim poduzećima.

Poduzeća također ulažu u lokalne poslovne inicijative, potiču poduzetništvo te pružaju podršku malim i srednjim poduzećima kroz mentorstvo i financijske potpore. Takvi programi doprinose gospodarskom rastu zajednice i stvaranju novih radnih mjesta, čime se jača lokalna ekonomija i poboljšava standard života.

3.3.2. Ulaganje u zaposlenike u grčkim poduzećima

Tablica 6 prikazuje kako grčka poduzeća primjenjuju ESG prakse fokusirane na dobrobit zaposlenika, kroz različite inicijative koje obuhvaćaju razvoj karijere, promicanje raznolikosti i inkluzije te osiguranje sigurnosti i zdravlja na radu.

Tablica 6 Inicijative društvene odgovornosti u grčkim poduzećima

Kategorija	Opis inicijative	Primjeri
Razvoj karijere i obuka	Programi kontinuirane obuke i razvoja karijere omogućavaju zaposlenicima stjecanje novih vještina i napredovanje u karijeri.	Unutarnji treninzi, financiranje dodatnog obrazovanja, suradnja s obrazovnim ustanovama
Promicanje raznolikosti i inkluzije	Implementacija politika koje potiču raznolikost i inkluziju unutar radnog mjesta.	Jednakost spolova, zapošljavanje osoba s invaliditetom, stvaranje inkluzivnog radnog okruženja
Sigurnost i zdravlje na radu	Aktivnosti usmjerene na osiguravanje sigurnih i zdravih radnih uvjeta.	Redoviti zdravstveni pregledi, edukacije o sigurnosti na radu, mjere za prevenciju nesreća na radu

Izvor: Osmanagić Bedenik i suradnici (2013)

Grčka poduzeća aktivno ulažu u programe kontinuirane obuke i razvoja karijere kako bi omogućila zaposlenicima stjecanje novih vještina i napredovanje u karijeri. Ovi programi uključuju unutarnje treninge, financiranje dodatnog obrazovanja te suradnju s obrazovnim ustanovama. Takve inicijative ne samo da poboljšavaju kompetencije zaposlenika već i povećavaju njihovu motivaciju i zadovoljstvo radnim mjestom.

Uvođenje politika koje potiču raznolikost i inkluziju ključan je aspekt ESG praksi u grčkim poduzećima. Ove politike promiču jednakost spolova, zapošljavanje osoba s invaliditetom i stvaranje radnog okruženja u kojem se svi zaposlenici osjećaju prihvaćenima i cijenjenima. Time se osigurava da radno mjesto bude pravedno i inkluzivno, što doprinosi boljim poslovnim rezultatima i pozitivnoj korporativnoj kulturi.

Sigurnost i zdravlje na radu predstavljaju prioritet za grčka poduzeća koja provode aktivnosti usmjerene na osiguravanje sigurnih i zdravih radnih uvjeta. Ove aktivnosti uključuju redovite zdravstvene preglede, edukacije o sigurnosti na radu i implementaciju mjera za prevenciju nesreća na radu. Takav pristup ne samo da štiti zaposlenike već i smanjuje rizik od ozljeda i bolovanja, što pozitivno utječe na produktivnost i moral zaposlenika.

3.3.3. Transparentnost i izvještavanje u poljskim poduzećima

Tablica 7 prikazuje kako poljska poduzeća naglašavaju transparentnost i redovito izvještavanje o svojim ESG aktivnostima kroz primjenu međunarodnih standarda i redovito objavljivanje podataka.

Tablica 7 Inicijative društvene odgovornosti u poljskim poduzećima

Kategorija	Opis inicijative	Primjeri
Međunarodni standardi izvještavanja	Korištenje međunarodno priznatih standarda za izvještavanje o održivosti.	Primjena standarda <i>Global Reporting Initiative</i> (GRI) i <i>Sustainability Accounting Standards Board</i> (SASB)
Redovito objavljivanje podataka	Redovito objavljivanje podataka o ESG performansama, uključujući godišnje izvještaje.	Godišnji izvještaji koji sadrže ključne pokazatelje uspješnosti i ciljeve za budućnost

Izvor: Osmanagić Bedenik i suradnici (2013)

Poljska poduzeća koriste međunarodno priznate standarde za izvještavanje o održivosti, poput *Global Reporting Initiative* (GRI) i *Sustainability Accounting Standards Board* (SASB). Korištenjem ovih standarda, poduzeća pružaju detaljne izvještaje o okolišnim, društvenim i upravljačkim aspektima njihovog poslovanja. Ovakav pristup omogućava transparentnost i usporedivost podataka, što olakšava dionicima razumijevanje i evaluaciju ESG performansi poduzeća.

Redovito objavljivanje podataka o ESG performansama uključuje izradu godišnjih izvještaja koji sadrže ključne pokazatelje uspješnosti i ciljeve za budućnost. Ova praksa omogućava dionicima uvid u napredak poduzeća i jača povjerenje u njihove ESG napore. Redovita komunikacija o ESG aktivnostima ne samo da povećava transparentnost već i pokazuje predanost poduzeća održivom poslovanju.

3.3.4. Integracija održivosti u poslovne strategije na primjeru austrijskih poduzeća

Tablica 8 prikazuje kako austrijska poduzeća integriraju održivost u svoje poslovne strategije kroz smanjenje emisije ugljika, primjenu principa cirkularne ekonomije i održavanje održivih opskrbnih lanaca.

Tablica 8 Inicijative društvene odgovornosti u austrijskim poduzećima

Kategorija	Opis inicijative	Primjeri
Smanjenje emisije ugljika	Implementacija inicijativa za smanjenje emisije ugljika kroz prelazak na obnovljive izvore energije i održive proizvodne procese.	Prelazak na obnovljive izvore energije, mjerenje energetske učinkovitosti, održivi proizvodni procesi
Cirkularna ekonomija	Primjena principa cirkularne ekonomije fokusirane na smanjenje otpada, recikliranje i ponovnu upotrebu materijala.	Dizajn proizvoda za jednostavno recikliranje, sustavi za povrat ambalaže
Održivi opskrbni lanci	Suradnja s dobavljačima koji primjenjuju održive prakse i zahtjevi za certifikate o održivosti.	Certifikati o održivosti poput FSC za drvo i papire, <i>fair trade</i> za prehrambene proizvode

Izvor: Osmanagić Bedenik i suradnici (2013)

Austrijska poduzeća provode inicijative za smanjenje emisije ugljika prelaskom na obnovljive izvore energije, povećanjem energetske učinkovitosti i implementacijom održivih proizvodnih procesa. Ove mjere ne samo da smanjuju negativan utjecaj na okoliš, već također dovode do značajnih ušteda u troškovima energije. Na taj način, poduzeća postižu ekonomske i ekološke koristi, osiguravajući održivi rast.

Poduzeća u Austriji primjenjuju principe cirkularne ekonomije kako bi smanjila otpad, povećala recikliranje i potaknula ponovnu upotrebu materijala. Ovo uključuje dizajn proizvoda koji

omogućuju jednostavno recikliranje i uspostavu sustava za povrat ambalaže. Primjena cirkularne ekonomije doprinosi očuvanju resursa i smanjenju ekološkog otiska poduzeća, čime se promiče održivost na svim razinama poslovanja.

Austrijska poduzeća surađuju s dobavljačima koji također primjenjuju održive prakse, čime osiguravaju da cijeli opskrbeni lanac podržava održivost. Ova suradnja često uključuje zahtjeve za certifikate o održivosti, poput FSC certifikata za drvo i papir ili fair trade certifikata za prehrambene proizvode. Time se osigurava da svi dijelovi opskrbnog lanca pridonose očuvanju okoliša i socijalnoj odgovornosti.

4. PROMICANJE ODRŽIVOSTI U HRVATSKOM GOSPODARSTVU

Ovo poglavlje istražuje kako se održivost promiče unutar hrvatskog gospodarstva, s posebnim naglaskom na nacionalne pristupe i ključne aktere. Uvodno se razmatra uloga Hrvatske gospodarske komore u poticanju održivih poslovnih praksi kroz inicijative i ESG rejting sustav. Analizira se kako ESG rejting može utjecati na poslovne odluke i imidž poduzeća.

Poglavlje također istražuje izazove i prilike s kojima se suočavaju hrvatska poduzeća u kontekstu održivosti. Posebna pažnja posvećena je načinima na koje održivost može poslužiti kao poticaj za dobivanje povoljnijih kreditnih uvjeta, istražujući povezanost stava Europe o održivom bankarstvu s Hrvatskom. Uloga Hrvatske banke za obnovu i razvoj (HBOR) u promicanju održivosti analizirana je kroz njihove investicijske programe i politike, dok se također razmatra utjecaj smjernica Ujedinjenih naroda na poslovne prakse HBOR-a. Poglavlje pruža uvid u strategije koje hrvatske institucije i poduzeća primjenjuju kako bi se uskladile s globalnim standardima održivosti.

4.1. Nacionalni pristup održivosti poslovanja

4.1.1. Uloga Hrvatske gospodarske komore u promicanju održivosti u Hrvatskoj

Održivo poslovanje više nije samo prolazan trend ili tema za dioničare bez konkretnih pokazatelja. Zahtjevi za održivošću postaju sve jasniji i njihovo neispunjenje može ozbiljno ugroziti pristup kapitalu. U kontekstu aktualnih geopolitičkih, energetske i resursne krize, potreba za ESG (*Environmental, Social, and Governance*) transformacijom postaje sve hitnija. Posebno je to vidljivo u Hrvatskoj, gdje se sve više organizacija usmjerava na implementaciju održivih praksi, navodi Hrvatska gospodarska komora (2023).

Investitori, kupci i potencijalni zaposlenici sve više ocjenjuju organizacije na temelju njihovog doprinosa održivosti. ESG kriteriji služe kao filter koji pomaže dionicima u odabiru suradnika, čineći proces selekcije transparentnijim i efikasnijim. Ključna misija Hrvatske gospodarske komore je pomoći organizacijama u uspostavljanju i poboljšanju ovog filtera, za što je razvijen hrvatski ESG rejting kao model ocjenjivanja održivih praksi. Ovaj model omogućava organizacijama da se bolje pozicioniraju na tržištu i privuku više investicija (Hrvatska gospodarska komora, 2023).

ESG rejting je ocjena dodijeljena organizacijama na temelju njihovog pristupa okolišu, društvenoj odgovornosti i upravljačkim praksama. Ocjenjivanje je prilagođeno specifičnostima hrvatskog tržišta i regulative. Osim modela ocjenjivanja, Hrvatska gospodarska komora uvela je i nagradu za poduzeća s najboljim rezultatima, čime dodatno potiče usvajanje održivih praksi. Nova regulativa zahtijeva od kreditnih institucija da pri procjeni kreditne sposobnosti uzimaju u obzir i ESG rizike, što dodatno naglašava važnost održivosti za konkurentnost i opstanak poslovanja. Društva koja uspješno implementiraju ESG kriterije mogu očekivati bolji pristup financiranju i veću podršku od strane investitora.

Hrvatska gospodarska komora (2023) navodi kako je kroz ESG akademiju educirala više od 800 polaznika o razvoju strategija održivosti. Ovo obrazovanje je ključan korak ka implementaciji ESG praksi u poslovanje. Sljedeći korak je mjerenje održivih praksi, što omogućava preciznu evaluaciju i praćenje napretka. ESG rejting pomaže organizacijama u procjeni njihovih ESG performansi, praćenju napretka, prilagodbi poslovnih strategija te usporedbi s drugim društvima u sektoru, što povećava konkurentnost. Reputacijski faktor također igra važnu ulogu kod ključnih dionika, od dioničara do zaposlenika i vanjskih partnera.

Kriteriji ESG rejtinga usklađeni su s regulativom, zahtjevima financijskih institucija i tržišta kapitala, kao i specifičnostima pojedinih industrija, objašnjavaju službene stranice Hrvatske gospodarske komore (2023). Podaci se prikupljaju putem ESG upitnika i javno dostupnih izvora, uključujući financijske izvještaje i procjene emisija stakleničkih plinova. Prikupljeni pokazatelji interpretiraju se s obzirom na specifičnosti industrije kako bi se osiguralo pravedno ocjenjivanje. Svako društvo dobiva individualno izvješće i prijedloge za poboljšanje rezultata. Ova praksa omogućava društvima da kontinuirano unapređuju svoje poslovanje i prilagođavaju se novim tržišnim zahtjevima.

Procjenjuje se da digitalna rješenja mogu smanjiti globalne emisije ugljika do 20% do 2050. godine, posebno u područjima energije, sirovina i mobilnosti. Umjetna inteligencija igra ključnu ulogu u ovoj transformaciji, no nužno je raspraviti i etičke implikacije tehnologije. U Hrvatskoj se sve više poduzeća okreće digitalnim rješenjima kako bi poboljšala svoje ESG performanse i doprinijela globalnim ciljevima održivosti (Hrvatska gospodarska komora, 2023).

ESG izvještaji i ocjene postali su neizostavan alat za moderno poslovanje u Hrvatskoj. Oni omogućuju društvima ne samo privlačenje kapitala i investitora, nego i poboljšanje operativnih performansi i reputacije. Implementacija ESG kriterija nije samo pitanje regulatorne usklađenosti, već strateški potez za dugoročnu održivost i konkurentnost na tržištu. Hrvatska gospodarska komora igra ključnu ulogu u ovoj tranziciji, pružajući podršku i alate potrebne za uspjeh u sve zahtjevnijem poslovnom okruženju (Hrvatska gospodarska komora, 2023).

4.1.2. ESG rejting

Hrvatska gospodarska komora ima značajnu ulogu u promicanju održivog poslovanja u Hrvatskoj. Putem ESG akademije, Hrvatska gospodarska komora pruža edukacijsku platformu za poduzeća koja žele razviti održive poslovne prakse. Ova platforma omogućava organizacijama da steknu potrebna znanja i vještine za implementaciju ESG principa u svoje poslovanje. ESG rejting, s druge strane, služi kao alat za procjenu uspješnosti poslovanja u području okolišnih, društvenih i upravljačkih čimbenika (ESG faktori), omogućujući poduzećima da kvantificiraju svoje napore u održivosti, navodi Hrvatska gospodarska komora (2023).

ESG upitnik osmišljen je kako bi poduzećima pružio sveobuhvatan pregled relevantnih aspekata održivosti, objašnjava Hrvatska gospodarska komora (2023). Proces ispunjavanja upitnika je intuitivan i detaljan, čime se osigurava kvalitetna evaluacija. navodi Hrvatska gospodarska komora je na raspolaganju za sva pitanja i nedoumice koje mogu nastati tijekom ispunjavanja, pružajući podršku kroz cijeli proces. Nakon završetka, poduzeća dobivaju ESG rejting koji je prilagođen njihovim specifičnim potrebama i korisno je za daljnje strategijsko planiranje. Dodatno, navodi Hrvatska gospodarska komora može izraditi izvješće koje uključuje usporedne podatke s prosjekom industrije, analizu promjena u rezultatima od 2023. godine te smjernice za buduće poboljšanje.

ESG rejting navodi Hrvatske gospodarske komore usklađen je sa zahtjevima regulatora, financijskih institucija i najboljim održivim praksama, uzimajući u obzir specifičnosti pojedinih industrija. Ovaj alat omogućava poduzećima razumijevanje trenutnih performansi u kontekstu održivosti te identifikaciju prilika za poboljšanje. U 2023. godini, više od 400 poduzeća koristilo je ESG rejting Hrvatske gospodarske komore, primajući individualna izvješća s rezultatima i

preporukama za daljnje unapređenje. Ova praksa pomaže poduzećima da ostanu konkurentna i usklađena s najnovijim regulatornim zahtjevima.

ESG upitnik sastoji se od općeg seta pitanja koja vrijede za sve sektore i specifičnih pitanja za pojedine industrije. Ukoliko sektorska pitanja nisu eksplicitno navedena, poduzeća ispunjavaju samo opći dio upitnika. Ne postoje negativni bodovi za poduzeća koja nisu u mogućnosti ispuniti specifična sektorska pitanja, čime se osigurava pravednost procesa. Upitnik sadrži jasne upute za ispunjavanje i informacije o potrebnim izvorima podataka, čineći proces jednostavnim i transparentnim za sve sudionike, objašnjava Hrvatska gospodarska komora (2023).

Upitnik je prilagođen ispunjavanju kako velikim poduzećima, obveznicima izvještavanja o održivosti, tako i malim i srednjim poduzećima koja žele koristiti ESG rejting kao alat za lakši pristup i opstanak u dobavljačkom lancu većih sustava. ESG rejting pomaže poduzećima u učinkovitijem upravljanju održivim poslovanjem, boljoj pripremljenosti na zahtjeve financijskih institucija, kupaca i svih dionika u lancu vrijednosti. Ova fleksibilnost čini ESG rejting korisnim alatom za širok spektar poduzeća.

Ključne prednosti ESG rejtinga prema Hrvatskoj gospodarskoj komori (2023) su sljedeće:

- a) Procjena ESG performansi – Omogućava poduzećima uvid u izloženost okolišnim, društvenim i upravljačkim rizicima.
- b) Privlačenje kapitala i investitora – Pruža povoljnije uvjete financiranja i olakšava pristup kapitalu.
- c) Praćenje napretka i prilagodba poslovne strategije – Pomaže poduzećima da prate usklađenost sa zahtjevima EU i novom regulativom te analiziraju utjecaj na poslovanje.
- d) Usporedba s drugim poduzećima u sektoru – Pruža analitički alat za procjenu konkurentnosti.
- e) Reputacijski benefit – Poboljšava ugled među kupcima, zaposlenicima, dioničarima, partnerima i dobavljačima.

ESG rejting Hrvatske gospodarske komore (2023) unaprijeđen je u skladu s novom regulativom i europskim standardima za izvještavanje o održivosti, najboljim praksama i tržišnim prilikama. Upitnik je dostupan online, čime se olakšava pristup i ispunjavanje. Poduzeća s najboljim rezultatima bit će nagrađena na konferenciji "Podržimo održivo 2024." u šest kategorija: najbolja

održiva velika, srednja, mala i javna poduzeća, najbolja održiva financijska institucija te najbolji primjer održivog poslovnog modela.

Hrvatska gospodarska komora (2023) poziva poduzeća da se pridruže novom krugu ocjenjivanja. Ispunjavanje upitnika pruža priliku za unapređenje poslovanja prema najvišim standardima održivosti. Posvećenost održivosti danas osigurava bolji i sigurniji poslovni svijet sutra. Ovaj poziv na sudjelovanje naglašava važnost kontinuiranog poboljšanja i prilagodbe održivim praksama u suvremenom poslovnom okruženju.

Ericsson Nikola Tesla d.d. osvojio je nagradu za najbolji održivi poslovni model u ESG rejting 2023. zbog svoje uspješne primjene ESG okvira i održivih praksi. Predsjednica Uprave, Gordana Kovačević, istaknula je važnost ESG rejtinga i akademije Hrvatske gospodarske komore kao poticaj za zelenu tranziciju i konkurentnost.

Muraplast d.o.o. dobio je nagradu za najbolje održivo veliko poduzeće u ESG rejtingu 2023. zbog svoje posvećenosti održivom poslovanju i smanjenju negativnog utjecaja na okoliš. Direktor Davor Ujlaki istaknuo je kako nagrada potvrđuje njihov ispravan smjer i potiče ih na daljnje unaprjeđenje kroz strateški dokument MAP 2030 i verificirani plan smanjenja stakleničkih plinova. Naglasio je važnost sudjelovanja u ESG rejtingu i edukacije putem ESG akademije za doprinos globalnim naporima u borbi protiv klimatskih promjena.

Lidija Gamulin, voditeljica odjela za partnerstva u Uredu UNICEF-a za Hrvatsku, naglasila je da je poštivanje ljudskih i dječjih prava ključno za održivi razvoj poduzeća. Istaknula je važnost poslovnih politika koje podržavaju prava djece, uključujući uvjete rada, sigurnost proizvoda i utjecaj na okoliš u kojem djeca žive. Nova EU regulativa zahtijeva od poduzeća da provode procjene utjecaja na dječja prava kao dio ESG izvještavanja. Gamulin je također spomenula da je UNICEF doprinio pripremi ESG rejting upitnika Hrvatske gospodarske komore kako bi se naglasila važnost dječjih prava u poslovnim praksama. Cilj je da poduzeća objave informacije o tome kako upravljaju svojim utjecajem na dječja prava, što je od velike koristi za djecu.

Zaključno, ESG rejting koji je osmislila Hrvatska gospodarska komora (2023) ima ključnu ulogu u poticanju održivog poslovanja u Hrvatskoj jer omogućava organizacijama da sistematski procijene i poboljšaju svoje prakse u područjima okoliša, društvene odgovornosti i korporativnog

upravljanja. Kao ugledna institucija s autoritetom u poslovnoj zajednici, HGK ima autoritet i kapacitet da provodi ovakve inicijative, pružajući društvima konkretne smjernice za usklađivanje s europskim regulativama i potičući transparentnost. Ovaj sustav doprinosi povećanju povjerenja investitora i drugih dionika, jačajući konkurentnost organizacija na tržištu i osiguravajući dugoročnu održivost njihovih poslovnih modela.

4.2. Izazovi i prilike za hrvatska poduzeća

Hrvatska poduzeća suočavaju se s nizom izazova i prilika u provedbi ESG zahtjeva, kako je detaljno obrađeno u studiji "ESG zahtjevi – izazovi i prilike za hrvatsko gospodarstvo" koju je uredila Branka Olgić Draženović (2023).

Od izazova su izdvijeni:

a) Regulatorni zahtjevi i usklađivanje

Provedba ESG zahtjeva često zahtijeva značajna prilagođavanja postojećih poslovnih praksi. Hrvatska poduzeća moraju uskladiti svoje operacije s europskim i globalnim regulatornim standardima, što može biti izazovno zbog složenosti i opsega potrebnih promjena. Ovo uključuje prikupljanje i analiziranje podataka, izvještavanje i uspostavu sustava za kontinuirano praćenje i evaluaciju ESG performansi. Osim toga, poduzeća moraju razumjeti i primijeniti različite zakonske regulative koje se često mijenjaju, što zahtijeva stalno praćenje pravnih i tržišnih kretanja. Ovi regulatorni zahtjevi mogu biti posebno zahtjevni za manja poduzeća koja nemaju specijalizirane timove za pravna i regulatorna pitanja.

b) Troškovi implementacije

Implementacija ESG strategija može biti financijski zahtjevna, posebno za mala i srednja poduzeća. Troškovi povezani s modernizacijom infrastrukture, edukacijom zaposlenika i integracijom novih tehnologija predstavljaju značajne investicije koje mogu biti izazovne bez adekvatne financijske podrške ili subvencija. Osim početnih troškova, održavanje novih sustava i praksi također može predstavljati dugoročni financijski teret. Ova financijska opterećenja mogu ograničiti sposobnost poduzeća da u potpunosti implementiraju ESG strategije, što može dovesti do sporijeg napretka u postizanju održivih ciljeva. Također, nedostatak financijskih resursa može ograničiti pristup dodatnim edukacijama i savjetovanjima potrebnim za učinkovitu implementaciju ESG praksi.

c) Nedostatak kapaciteta i znanja

Mnoga hrvatska poduzeća, osobito manja, možda nemaju dovoljno stručnosti ili resursa za učinkovitu provedbu ESG strategija. Potrebno je ulagati u edukaciju i razvoj kapaciteta unutar organizacija kako bi se osigurala uspješna integracija ESG principa u poslovanje. Nedostatak potrebnih znanja može dovesti do sporijeg usvajanja i implementacije ESG praksi. Također, nedovoljna edukacija može rezultirati neefikasnim prikupljanjem i analiziranjem podataka, što otežava praćenje i izvještavanje o ESG performansama. Bez adekvatne podrške i obuke, poduzeća se mogu suočiti s izazovima u interpretaciji i primjeni složenih ESG zahtjeva.

Prepoznate su i prilike navedene u nastavku:

a) Poboljšanje reputacije i konkurentnosti:

Uspješna provedba ESG strategija može značajno poboljšati reputaciju poduzeća među dionicima, uključujući kupce, investitore i zaposlenike. Transparentno izvještavanje o održivim praksama i postignućima može povećati povjerenje i privući nove poslovne prilike, čime se jača konkurentnost na tržištu. Ova reputacijska prednost može također povećati lojalnost kupaca i zaposlenika, što može rezultirati dugoročnim poslovnim uspjehom. Dodatno, poduzeća koja se aktivno bave održivošću mogu privući talentirane pojedince koji žele raditi u društveno odgovornim organizacijama. Poboľšana reputacija može otvoriti vrata novim tržištima i partnerstvima, čime se dodatno jača konkurentna prednost poduzeća.

b) Privlačenje investicija

Investitori sve više preferiraju poduzeća koja demonstriraju snažnu predanost ESG principima. Prilagodba ESG zahtjevima može olakšati pristup kapitalu po povoljnijim uvjetima, budući da mnogi investicijski fondovi i financijske institucije koriste ESG kriterije za donošenje odluka o ulaganjima. Ova prilika omogućava poduzećima da osiguraju financijska sredstva potrebna za rast i razvoj, čime se dodatno povećava njihova tržišna vrijednost. Također, poduzeća koja se uspješno prilagode ESG zahtjevima mogu dobiti pristup specijaliziranim fondovima i subvencijama namijenjenim za podršku održivom razvoju. Ova financijska sredstva mogu biti ključna za implementaciju inovativnih projekata i tehnologija koje podržavaju dugoročnu održivost.

c) Dugoročna održivost i inovacije

Integracija ESG strategija potiče poduzeća na inovacije i dugoročno planiranje. Fokus na održivost može dovesti do razvoja novih proizvoda i usluga, optimizacije operativnih procesa i

smanjenja troškova kroz efikasnije korištenje resursa. Ove inicijative ne samo da poboljšavaju ekološki i društveni učinak, već i osiguravaju dugoročnu održivost poslovanja. Inovacije potaknute ESG principima mogu otvoriti nova tržišta i stvoriti konkurentske prednosti koje je teško kopirati. Dodatno, održivo poslovanje može smanjiti rizike povezane s ekološkim i društvenim pitanjima, čime se povećava otpornost poduzeća na vanjske šokove.

Dakle, studija jasno pokazuje da, iako postoje značajni izazovi u provedbi ESG strategija, prilike koje proizlaze iz usklađivanja s ESG zahtjevima mogu značajno doprinijeti konkurentnosti i održivosti hrvatskih poduzeća. Ulaganje u edukaciju, kapacitete i tehnologiju, uz transparentno izvještavanje i usklađivanje s regulatornim okvirima, ključni su koraci za ostvarenje ovih ciljeva. Dugoročno, poduzeća koja usvoje ESG prakse mogu očekivati poboljšanu reputaciju, privlačenje investicija i veću otpornost na tržišne promjene. Kroz stratešku primjenu ESG principa, hrvatska poduzeća mogu ostvariti značajne prednosti u globalnom gospodarstvu. Usvajanje ESG zahtjeva predstavlja ne samo izazov, nego i značajnu priliku za inovacije i dugoročni poslovni uspjeh.

Regulatorna tijela u Hrvatskoj također igraju ključnu ulogu u promicanju ESG izvještavanja kroz donošenje zakona i smjernica koje pomažu poduzećima u usklađivanju s ESG principima. Dugoročno, uspješna integracija ESG strategija može dovesti do razvoja novih proizvoda i usluga, optimizacije operativnih procesa i smanjenja troškova, čime se osigurava održivost poslovanja i konkurentska prednost na tržištu. ESG izvještavanje predstavlja važan alat za unapređenje poslovne izvrsnosti i održivosti hrvatskih poduzeća (Zovko, 2023).

4.3. Održivost kao poticaj za povoljnije kreditne uvjete

4.3.1. Povezanost stava Europe o održivom bankarenju s Hrvatskom

Prema studiji "Sustainable and Conventional Banking in Europe" autora Valls Martínez, Cruz Rambaud i Parra Oller (2020), određene su ključne točke o održivom i konvencionalnom bankarstvu u Europi, prikazane u Tablici 9.

Tablica 9 Održivo bankarenje u Europi

EUROPSKI STAV O	OBJAŠNENJE

ODRŽIVOM BANKARENJU	
Povećana prepoznatljivost etičkog bankarstva	Etičko bankarstvo, povezano s konceptima društveno odgovornog investiranja (<i>SRI, Socially Responsible Investment</i>) i korporativne društvene odgovornosti (<i>CSR, Corporate Social Responsibility</i>), sve više privlači pažnju nakon financijske krize 2008. godine. Ovo je dovelo do rasta etičkih banaka koje se fokusiraju na društvenu odgovornost i održivost, umjesto isključivo na ekonomski profit.
Financijska i operativna prednost	Iako profitabilnost etičkih banaka nije nužno viša od konvencionalnih banaka, one pokazuju veću likvidnost, solventnost i sigurnost. Etičke banke operiraju unutar realne ekonomije i izbjegavaju spekulacije, što smanjuje rizike i povećava stabilnost.
Rast društveno odgovornog investiranja (<i>SRI, Socially Responsible Investment</i>)	<i>SRI</i> je doživio brzi rast i postao mainstream investicijski pristup. Investitori sada sve više uzimaju u obzir ekološke, društvene i upravljačke kriterije (<i>ESG, Environmental, Social, and Governance</i>) uz financijske aspekte. Ovi kriteriji omogućuju investiranje u projekte koji su društveno odgovorni i održivi, te odbacuju nepoželjne aktivnosti poput proizvodnje oružja ili kockanja.
Uloga korporativne društvene odgovornosti (<i>CSR, Corporate Social Responsibility</i>) u održivom financiranju	<i>CSR</i> se smatra osnovnim okvirom za održivo financiranje. Banke i financijske institucije koje uključuju <i>CSR</i> u svoje poslovanje ostvaruju konkurentsku prednost jer poboljšavaju svoj društveni i ekološki učinak. To uključuje odgovornost prema zaposlenicima, zajednici i okolišu.
Povezanost financijske uključenosti i monetarne politike	Financijska uključenost može poboljšati efikasnost monetarne politike, smanjujući volatilnost i poboljšavajući stabilnost. Veća financijska uključenost omogućava bolji prijenos monetarne politike kroz različite kanale poput kamatnih stopa i kreditnih kanala.

Izvor: Valls Martínez, Cruz Rambaud, & Parra Oller (2020)

Studija također naglašava važnost etičkog bankarstva u promicanju održivosti i stabilnosti financijskog sustava. Ove banke koriste transparentne prakse i fokusiraju se na stvaranje dugoročnih pozitivnih učinaka na društvo i okoliš, što može biti uzor konvencionalnim bankama za implementaciju održivih praksi (Valls Martínez, Cruz Rambaud, & Parra Oller, 2020).

Važnost europskog stava o održivom i konvencionalnom bankarstvu za Hrvatsku proizlazi iz sljedećih razloga:

- I. Kao članica Europske unije, Hrvatska mora uskladiti svoje financijske politike s EU regulativama koje sve više naglašavaju održivost u bankarstvu. Ovo usklađivanje omogućava Hrvatskoj pristup europskim fondovima i financijskim potporama, što je ključno za razvoj održivih projekata.
- II. Europske banke koje integriraju ESG principe nude povoljnije uvjete financiranja, što hrvatskim poduzećima omogućava lakši pristup kapitalu za održive investicije.
- III. Primjena ESG principa povećava konkurentnost hrvatskih poduzeća na europskom tržištu jer investitori i potrošači sve više preferiraju održive poslovne prakse.
- IV. Održive banke, prema studiji "Sustainable and Conventional Banking in Europe," pokazuju veću likvidnost, solventnost i sigurnost, što može doprinijeti stabilnosti hrvatskog financijskog sustava.
- V. Usvajanje europskih standarda u bankarstvu može pomoći u promicanju transparentnosti i odgovornosti u hrvatskom financijskom sektoru.
- VI. Stabilniji i sigurniji financijski sustav smanjuje rizike povezane s ekonomskim šokovima, što je ključno za dugoročnu ekonomsku stabilnost Hrvatske.
- VII. Europske inicijative u etičkom bankarstvu mogu poslužiti kao model za hrvatske banke, potičući ih na implementaciju održivih praksi.
- VIII. Navedeno može dovesti do poboljšanja ekoloških i društvenih učinaka unutar Hrvatske.
- IX. Usklađivanje s europskim praksama u bankarstvu može pomoći Hrvatskoj u postizanju ciljeva održivog razvoja.

Zaključno, integracija europskih standarda održivog bankarstva omogućava Hrvatskoj pristup financijskim resursima, poboljšava konkurentnost, jača financijsku stabilnost i promiče dugoročnu održivost gospodarstva.

4.3.2. Uloga Hrvatske banke za obnovu i razvoj u promicanju održivosti

Program "Investicije privatnog sektora" Hrvatske banke za obnovu i razvitak (HBOR) značajno podržava održivo poslovanje kroz povoljne uvjete kreditiranja. Posebno je usmjeren na financiranje projekata koji uključuju zaštitu okoliša, energetska učinkovitost i obnovljive izvore energije, čime se podupiru inicijative u skladu s ESG (Environmental, Social, and Governance) principima. U Tablici 10 prikazane su ključne značajke programa i njihove prednosti za poduzeća koja integriraju održivo poslovanje i ESG izvještavanje (HBOR, b.d.).

Tablica 10 Značajke programa "Investicije privatnog sektora"

KLJUČNE ZNAČAJKE PROGRAMA	OPIS	PREDNOSTI ZA ESG PODUZEĆA
Namjena kredita	Ulaganja u osnovna sredstva za modernizaciju, nove tehnologije, povećanje kapaciteta, istraživanje i razvoj, zaštitu okoliša, energetska učinkovitost, obnovljive izvore energije, turističke kapacitete i zapošljavanje.	Poduzeća koja se bave održivim praksama mogu financirati projekte uz povoljnije uvjete, što omogućava bržu implementaciju inovativnih rješenja koja smanjuju ekološki otisak i poboljšavaju društveni utjecaj.
Rok otplate	Do 17 godina uz mogućnost korištenja počeka do 4 godine.	Dulji rok otplate omogućava lakše upravljanje financijskim obvezama za dugoročne održive projekte, smanjujući pritisak na likvidnost poduzeća i omogućavajući stabilnije planiranje.
Kamatna stopa	Kamatna stopa od 4,5% s mogućnošću dodatnih umanjavanja ovisno o vrsti ulaganja.	Niže kamatne stope za projekte koji doprinose ekološkoj i društvenoj održivosti smanjuju troškove financiranja, čineći održive projekte financijski isplativijima i atraktivnijima za investicije.

Posebne pogodnosti	Pogodnosti za projekte u skladu s Nacionalnim planom otpornosti i oporavka (NPOO).	Dodatne subvencije i poticaji za ESG projekte koji se uklapaju u NPOO omogućuju poduzećima lakši pristup financijskim sredstvima potrebnim za postizanje ciljeva održivog razvoja.
Način kreditiranja	Izravno putem HBOR-a ili poslovnih banaka.	Širi pristup financijskim sredstvima za različite vrste poduzeća olakšava financiranje projekata održivosti, povećavajući mogućnost za suradnju i podršku kroz različite financijske institucije.
Obrtna sredstva	Do 30% kredita može biti korišteno za obrtna sredstva.	Povećana fleksibilnost u upravljanju financijama poduzeća omogućuje poduzećima da održe operativnu likvidnost dok provode dugoročne investicije u održivost, čime se smanjuje financijski rizik.

Izvor: HBOR (b.d.)

Program HBOR-a za investicije privatnog sektora ima ključnu ulogu u promicanju ESG komponenti u Hrvatskoj. Kroz povoljne uvjete kreditiranja i posebne pogodnosti, HBOR potiče poduzeća na implementaciju održivih praksi koje doprinose ekološkoj i društvenoj odgovornosti. Dodatno, HBOR-ove inicijative usklađene s Nacionalnim planom otpornosti i oporavka omogućuju poduzećima pristup subvencijama i financijskim sredstvima koja olakšavaju postizanje ciljeva održivog razvoja. Ova podrška ne samo da smanjuje financijske prepreke za poduzeća koja žele implementirati ESG prakse, nego i jača njihovu konkurentnost i otpornost na tržišne promjene, čime se dugoročno doprinosi održivom gospodarskom razvoju Hrvatske (HBOR, n.d.)

4.3.3. Utjecaj Ujedinjenih naroda na poslovne prakse Hrvatske banke za obnovu i razvoj

Prema UN-ovim Principima za odgovorno bankarstvo (PRB), banke koje se pridruže ovom okviru obvezuju se na usklađivanje svojih poslovnih strategija s ciljevima održivog razvoja i Pariškog klimatskog sporazuma. To uključuje identificiranje najznačajnijih utjecaja njihovih proizvoda i usluga na društvo, ekonomiju i okoliš, postavljanje mjerljivih ciljeva, implementaciju održivih praksi i transparentno izvještavanje o napretku. UN-ovi Principi za odgovorno bankarstvo omogućuju bankama da integriraju održivost u sve aspekte svog poslovanja i identificiraju područja gdje mogu ostvariti najveći pozitivan utjecaj.

Iako nije eksplicitno navedeno da je HBOR formalni potpisnik PRB-a, njihove inicijative kao što je program "Investicije privatnog sektora" podržavaju ciljeve održivog razvoja. Ovaj program financira projekte koji uključuju zaštitu okoliša, energetska učinkovitost i obnovljive izvore energije, što su ključne komponente ESG principa. Time HBOR indirektno promovira UN-ove ciljeve odgovornog bankarstva (UN, b.d.).

Kroz ovakve programe, HBOR omogućuje hrvatskim poduzećima da pristupe povoljnijim uvjetima financiranja za projekte koji doprinose održivosti. Ovo potiče poduzeća na implementaciju ESG praksi, poboljšava njihovu konkurentnost i doprinosi dugoročnoj održivosti gospodarstva. Također, kroz usklađivanje s međunarodnim standardima, hrvatska poduzeća postaju konkurentnija na globalnom tržištu, što dodatno jača gospodarski razvoj Hrvatske.

UN-ovi Principi za odgovorno bankarstvo promoviraju održivo financiranje, a HBOR svojim programima kreditiranja podržava ove ciljeve. Iako HBOR nije formalno potpisnik PRB-a, njihove aktivnosti su u skladu s načelima održivog razvoja, što pozitivno utječe na održivost i konkurentnost hrvatskog gospodarstva. Ova sinergija između UN-ovih inicijativa i HBOR-ovih programa predstavlja značajan korak prema održivoj budućnosti.

5. ZAKLJUČAK

Financijski sektor značajno se mijenja s rastućom sviješću o važnosti okolišnih, društvenih i upravljačkih čimbenika (ESG) za dugoročni uspjeh poduzeća. Investitori sve više preferiraju ulaganja koja odražavaju njihove vrijednosti i podržavaju održivi razvoj, umjesto fokusiranja na kratkoročne prinose. Ovaj trend vodi do rasta ESG ulaganja, usmjerenih na prepoznavanje financijski stabilnih poduzeća koja posluju odgovorno i održivo. Kraj 20. stoljeća obilježen je shvaćanjem da prirodni resursi nisu neograničeni, što je potaknulo donošenje brojnih međunarodnih deklaracija i europskih ugovora. Danas ESG ulaganja bilježe značajan rast, što se očituje rastom ESG fondova i većim fokusom korporacija na održive prakse. Podržane regulacijama i politikama vrhovnih organizacija, investitori razvijaju strategije za integraciju ESG faktora u svoja ulaganja. Isto tako, istraživanja pokazuju da promjene u ESG ocjenama mogu značajno povećati troškove zajmova za poduzeća, čineći dobre ESG prakse sve važnijima za privlačenje investitora, smanjenje troškova financiranja i upravljanje rizicima.

Europska unija kontinuirano razvija svoje politike zaštite okoliša i održivog razvoja kako bi se suočila s globalnim ekološkim izazovima. Ključne strategije i inicijative Europske unije obuhvaćaju očuvanje okoliša, zaštitu bioraznolikosti, održive prehrambene sustave te međunarodnu suradnju u ekološkoj zaštiti. Ove politike temelje se na načelima predostrožnosti, prevencije, uklanjanja zagađenja na izvoru i načelu „zagađivač plaća“. Europska unija također je unaprijedila Direktivu 2014/95/EU novom Direktivom (EU) 2022/2464 proširujući obuhvat poduzeća, uvodeći dvostruku materijalnost, standardizirano digitalno izvještavanje, zahtjev za eksternom verifikacijom te pružanjem detaljnijih informacija.

Europska unija suočava se s nizom izazova u promicanju održivosti, uključujući potrebu za standardizacijom i usklađivanjem, povećanjem transparentnosti i povjerenja investitora, uključivanjem održivosti u financijske odluke, preusmjeravanjem kapitala te borbom protiv "greenwashinga". Kako bi se učinkovito adresirale ove teme, predlaže se uvođenje jedinstvenog EU klasifikacijskog sustava za održive aktivnosti, kao i oznake za zelene financijske proizvode. Ovi koraci uključuju postrožavanje zahtjeva za objavljivanje informacija o održivosti, čime bi se povećala uloga privatnog sektora u financiranju održivih projekata putem jasno definiranih i dosljednih kriterija za okolišnu održivost. Očekuje se da će ove mjere dovesti do poboljšanja transparentnosti i odgovornosti, omogućiti strateško upravljanje održivošću, povećati pritisak

dionika na poduzeća i ojačati povjerenje investitora. Ipak, postoje kritike koje tvrde da ESG standardi mogu odvlačiti pažnju od primarne svrhe poduzeća, što je maksimizacija profita. Kritičari također smatraju da su ESG inicijative previše kompleksne za provedbu te da često nema jasne povezanosti između ESG faktora i financijskog učinka poduzeća.

Unatoč kritikama, europska poduzeća sve više usvajaju ESG prakse. U Hrvatskoj, poduzeća se ističu društvenom odgovornošću, fokusirajući se na društvene inicijative. Grčka poduzeća ulažu u razvoj zaposlenika, prepoznajući njihovu ključnu ulogu. U Poljskoj, transparentnost i izvještavanje postaju standard, pružajući jasan uvid u poslovanje. Austrijska poduzeća integriraju održivost u poslovne strategije, osiguravajući da okolišni i društveni ciljevi budu u skladu s ekonomskim ciljevima.

Hrvatska gospodarska komora igra ključnu ulogu u poticanju održivog poslovanja u Hrvatskoj. Kroz ESG akademiju, pruža edukaciju i alate poduzećima koja žele implementirati održive prakse. Također, uveden je hrvatski ESG rejting kao model ocjenjivanja, što pomaže poduzećima u uspostavljanju i poboljšanju ESG kriterija. Unatoč pomoći, hrvatska poduzeća suočavaju se s izazovima poput usklađivanja s europskim i globalnim standardima, visokim troškovima implementacije te nedostatkom stručnosti i kapaciteta. No, ove izazove prati i niz prilika, kao što su poboljšanje reputacije i konkurentnosti, privlačenje investitora te dugoročna održivost i inovacije.

Važnost usklađivanja hrvatskog bankarskog sektora s europskim standardima održivosti postaje sve očitija, posebno u kontekstu pristupa europskim fondovima i financijskim potporama. Ove mjere olakšavaju hrvatskim poduzećima pristup kapitalu za održive investicije putem europskih banaka koje primjenjuju ESG principe. Programi kao što je HBOR-ov za privatni sektor odigravaju ključnu ulogu u poticanju implementacije održivih praksi, pružajući povoljne uvjete kreditiranja i jačajući konkurentnost te otpornost poduzeća. Iako HBOR nije formalni potpisnik UN-ovih Principa za odgovorno bankarstvo, njihovi programi su usklađeni s ciljevima održivog razvoja, što doprinosi dugoročnoj održivosti i konkurentnosti hrvatskog gospodarstva. Sinergija između europskih inicijativa i lokalnih programa predstavlja značajan korak prema održivoj budućnosti Hrvatske.

POPIS LITERATURE

1. Arun, T., Girardone, C., & Piserà, S. (2021). ESG issues in emerging markets and the role of banks. Essex Finance Centre Working Paper Series, 73. Dostupno na: https://repository.essex.ac.uk/30947/1/73_AGP_title.pdf Pristupljeno 08. lipnja 2024.
2. Becchetti, L., Cucinelli, D., Ielasi, F., & Rossolini, M. (2023). Corporate social irresponsibility: The relationship between ESG misconduct and the cost of equity. *International Review of Financial Analysis*, 89. Dostupno na: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1057521923003496> Pristupljeno 15. lipnja 2024.
3. Berthelot, S., Coulmont, M., & Serret, V. (2012). Do investors value sustainability reports? A Canadian study. *Corporate Social Responsibility and Environmental Management*, 19(6). Dostupno na <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1002/csr.285> Pristupljeno 08. lipnja 2024.
4. Boffo, R., & Patalano, R. (2020). ESG Investing: Practices, Progress and Challenges. OECD Paris. Preuzeto 05. veljače 2024 s: www.oecd.org/finance/ESG-Investing-Practices-Progressand-Challenges.pdf Pristupljeno 08. lipnja 2024.
5. Chen, S., Song, Y., & Gao, P. (2023). Environmental, social, and governance (ESG) performance and financial outcomes: Analyzing the impact of ESG on financial performance. *Journal of Environmental Management*, 345. Preuzeto s <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0301479723016171> Pristupljeno 13. srpnja 2024.
6. Eccles, R. G., Ioannou, I., & Serafeim, G. (2014). The impact of corporate sustainability on organizational processes and performance. *Management Science*, 60(11), 2835-2857. <https://doi.org/10.1287/mnsc.2014.1984> Pristupljeno 25. kolovoza 2024.

7. Eur-Lex. (2022). Directive (EU) 2022/2464 of the European Parliament and of the Council of 14 December 2022 amending Regulation (EU) No 537/2014, Directive 2004/109/EC, Directive 2006/43/EC and Directive 2013/34/EU, as regards corporate sustainability reporting (Text with EEA relevance). Dostupno na <https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/?uri=CELEX:32022L2464> Pristupljeno 13. srpnja 2024.
8. Europska komisija. (2018). KOMUNIKACIJA KOMISIJE - Akcijski plan o financiranju održivog rasta. Dostupno na <https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/HR/TXT/?uri=CELEX%3A52018DC0097> Pristupljeno 21. srpnja 2024.
9. Europski parlament. (n.d.). Politika u području okoliša: opća načela i osnovni okvir. Dostupno na: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/hr/sheet/71/politika-zastite-okolisa-opca-nacela-i-osnovni-okvir> Pristupljeno 13. srpnja 2024.
10. Europski revizorski sud. (2021). Tematsko izvješće 22/2021: revizijsko izvješće o pristupu EU-a održivom financiranju. Dostupno na <https://op.europa.eu/webpub/eca/specialreports/sustainable-finance-22-2021/hr/> Pristupljeno 25. srpnja 2024.
11. Fabisik, K., Schäfer, L., & Steffen, S. (2022). Do Debt Investors Care about ESG Ratings? Dostupno na SSRN: <https://ssrn.com/abstract=4032923> Pristupljeno 14. lipnja 2024.
12. Franc, S., & Bilas, V. (2016). *Financing Sustainable Development: The Role of the European Union*. *Global Journal of Business & Social Science Review*, 4(4), 79-86. <https://doi.org/10.2139/ssrn.2973210> Pristupljeno 25. kolovoza 2024.
13. Giese, G., Lee, L.-E., Melas, D., Nagy, Z., & Nishikawa, L. (2019). Foundations of ESG investing: How ESG affects equity valuation, risk, and performance. *The Journal of*

- Portfolio Management*, 45(5), 69-83. <https://doi.org/10.3905/jpm.2019.45.5.069>
Pristupljeno 25. kolovoza 2024.
14. HBOR. (n.d.). Investicije privatnog sektora. Preuzeto 05. veljače 2024. s https://www.hbor.hr/kreditni_program/investicije-privatnog-sektora/ Pristupljeno 27. lipnja 2024.
15. Hrvatska gospodarska komora. (2023). Predstavljen ESG rating HGK – model ocjenjivanja održivih praksi tvrtki. Dostupno na: <https://hgk.hr/predstavljen-esg-rating-hgk-modelocjenjivanja-odrzivih-praksi-tvrtki> Pristupljeno 20. srpnja 2024.
16. International Organisation for Standardisation 26000. (2010). Guidance on social responsibility. Dostupno na: <https://www.iso.org/obp/ui/#iso:std:iso:26000:ed-1> Pristupljeno 06. srpnja 2024.
17. Khan, M., Serafeim, G., & Yoon, A. (2016). Corporate sustainability: First evidence on materiality. *The Accounting Review*, 91(6), 1697-1724. <https://doi.org/10.2308/accr-51383> Pristupljeno 25. kolovoza 2024.
18. Li, T.-T., Wang, K., Sueyoshi, T., & Wang, D. D. (2021). ESG: Research Progress and Future Prospects. *Sustainability*, 13(21), 11663. Preuzeto s <https://doi.org/10.3390/su132111663> Pristupljeno 13. srpnja 2024.
19. Maas, K., & Vermeulen, M. (2019). A systemic view on the impacts of regulating non-financial reporting. Rotterdam: PBL Netherlands Environmental Agency.
20. Matešić, M., Pavlović, D., & Bartoluci, D. (2015). Društveno odgovorno poslovanje. Zagreb: VPŠ Libertas.

21. McKinsey. (2022). Does ESG really matter—and why? Preuzeto 05. veljače 2024. s <https://www.mckinsey.com/capabilities/sustainability/our-insights/does-esg-really-matter-and-why> Pristupljeno 20. srpnja 2024.
22. Olgić Draženović, B. (Ur.). (2023). ESG zahtjevi – izazovi i prilike za hrvatsko gospodarstvo. Rijeka: Sveučilište u Rijeci, Ekonomski fakultet. Preuzeto s <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:192:382060> Pristupljeno 21. srpnja 2024.
23. Osmanagić Bedenik, N., Fafaliou, I., Porada-Rochon, M., Rausch, A., & Labaš, D. (2013). Corporate social responsibility and company performance – evidence from four EU countries. The holistic approach to environment, 3(3), 153-173. Preuzeto 05. veljače 2024. s <http://hrcak.srce.hr/109092> Pristupljeno 07. srpnja 2024.
24. Schoenmaker, D., & Schramade, W. (2019). Principles of sustainable finance. Oxford University Press.
25. Službeni list Europske unije. (2014). Direktiva 2014/95/EU o izmjeni Direktive 2013/34/EU u pogledu objavljivanja nefinancijskih informacija i informacija o raznolikosti određenih velikih poduzeća i grupa. Dostupno na: <https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/HR/TXT/?uri=celex%3A32014L0095> Pristupljeno 15. lipnja 2024.
26. Stefano, S. (2022). Corporate sustainability reporting directive. EPRS: European Parliamentary Research Service. Belgium. Preuzeto 05. veljače 2024. s <https://policycommons.net/artifacts/3158275/corporate-sustainability-reportingdirective/3956152/> Pristupljeno 16. lipnja 2024.
27. Turjak, S., & Kristek, I. (2023). Market capitalisation and environmental, social and governance ratings in the European Union. Ekonomski vjesnik, 36(2), 327-336. Dostupno na: <https://doi.org/10.51680/ev.36.2.8> Pristupljeno 23. lipnja 2024.

28. UN. (n.d.). Principles for Responsible Banking. Preuzeto 05. veljače 2024. s <https://www.unepfi.org/banking/bankingprinciples/> Pristupljeno 16. lipnja 2024.
29. Valls Martínez, M. D. C., Cruz Rambaud, S., & Parra Oller, I. M. (2020). Sustainable and conventional banking in Europe. *PloS one*, 15(2). Dostupno na: <https://journals.plos.org/plosone/article?id=10.1371/journal.pone.0229420> Pristupljeno 14. srpnja 2024.
30. Zovko, M. (2023). Evaluacija poslovne izvrsnosti u okviru izvješćivanja o održivosti (ESG). *Zbornik Računovodstvo i menadžment*, XXIV.

POPIS SLIKA

Slika 1 Kronološki pregled međunarodnih deklaracija i europskih ugovora	7

POPIS TABLICA

Tablica 1 Komponente ESG nefinancijskog izvještavanja	3
Tablica 2 Vrste dionika	10
Tablica 3 Usporedba Direktive 2014/95/EU i Direktive 2022/2464/EU	17
Tablica 4 Koristi nefinancijskog izvještavanja	23
Tablica 5 Inicijative društvene odgovornosti u hrvatskim poduzećima	28
Tablica 6 Inicijative društvene odgovornosti u grčkim poduzećima	29
Tablica 7 Inicijative društvene odgovornosti u poljskim poduzećima	30
Tablica 8 Inicijative društvene odgovornosti u austrijskim poduzećima	31
Tablica 9 Održivo bankarenje u Europi	40
Tablica 10 Značajke programa "Investicije privatnog sektora"	43

ŽIVOTOPIS

Tomislav Janko

Opći podaci:

Datum rođenja: 05.05.1998.

Mjesto rođenja: Zagreb

Državljanstvo: hrvatsko

E-mail: tomislavjanko@gmail.com

Obrazovanje i osposobljavanje

2017. – 2024. Ekonomski fakultet, Zagreb, Poslovna ekonomija – smjer Analiza i poslovno planiranje

2013. – 2017. X. gimnazija, Zagreb

Radno iskustvo

03/2024 – Projektni menadžer, PAGO COM d.o.o.

12/2023 – 03/2024 – Administrativni poslovi, Siemens Healthcare d.o.o.

11/2022 – 05/2023 – Mlađi računovođa, Pliva Hrvatska d.o.o.

11/2021 – 05/2022 – Administrativni poslovi, Siemens Healthcare d.o.o.

Jezične vještine

Engleski jezik: C1

Vozačka dozvola

B kategorija